

Kibeo maakt muziek!

*Onderzoek naar de juiste wijze van integreren van een
breder aanbod van muzikale activiteiten in het
dagprogramma van de VVE- kinderdagverblijven en
peutergroepen van Kibeo.*

*Afstudeeronderzoek
HZ University of Applied Sciences
Academie voor Educatie en Pedagogiek*

*Karlien van der Heijden
0064371
Pedagogiek
CU14875
Kristel Boonstra
Petra de Bil*

Vlissingen, 9 mei 2016

Kibeo maakt muziek!

Onderzoek naar de juiste wijze van integreren van een breder aanbod van muzikale activiteiten in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo.

Een onderzoek gemaakt in opdracht van HZ University of Applied Sciences, uitgevoerd door een student van de opleiding Pedagogiek, onder begeleiding en redactie van docent/onderzoeker Petra de Bil en Kristel Boonstra.

Samenvatting

Muziek is erg belangrijk voor de ontwikkeling van het kind. Muziek draagt bij aan de lichamelijke-, de motorische-, de sociaal-emotionele- en de spraak- taalontwikkeling van een kind. Ook ontwikkelt een kind door muziek een goede luisterhouding. Het is daarom van groot belang dat er op de kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo, maar vooral op de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) locaties, dagelijks muzikale activiteiten aan de kinderen worden aangeboden. Op dit moment zijn muzikale activiteiten nog niet geïntegreerd in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. De afdeling VVE & pedagogiek wilt daar in de toekomst iets aan gaan veranderen.

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt:

“Op welke wijze kan een breder aanbod van muzikale activiteiten geïntegreerd worden in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?”

De deelvragen hierbij zijn:

1. Met welk achterliggend doel bieden de pedagogisch medewerkers op dit moment muzikale activiteiten aan op VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?
2. Wat belemmert de pedagogisch medewerkers op dit moment om meer muziek in te zetten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?
3. Welke handvatten wensen de pedagogisch medewerkers om in de toekomst een breder aanbod van muzikale activiteiten te realiseren op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?
4. Welke handvatten wensen de pedagogisch specialisten om de pedagogisch medewerkers te kunnen ondersteunen in het realiseren van een breder aanbod van muzikale activiteiten op de VVE- kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Dit onderzoek betreft een kwantitatief onderzoek. Het onderzoek type van dit onderzoek is beschrijvend en explorerend. De populatie in dit onderzoek is gevormd door alle pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. De onderzoekseenheden van dit onderzoek betreft 63 pedagogisch medewerkers en 12 pedagogisch specialisten.

Opvallend is dat er in dit onderzoek naar voren komt dat een kwart van de respondenten vindt over onvoldoende muzikaliteit te beschikken om met de kinderen muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren. Ook valt er in dit onderzoek op dat een ruime meerderheid aangegeven heeft enthousiast te zijn om muziekactiviteiten met de kinderen te doen. Maar ondanks dit enthousiasme heeft 35% van de respondenten toch aangegeven op dit moment onvoldoende muzikale activiteiten in te zetten op de groep. Naar aanleiding van de resultaten zijn er een aantal zaken die opvallen. 32% van de respondenten heeft aangegeven in de toekomst graag meer muzikale activiteiten in te willen zetten op de groep. Het grootste deel van de respondenten heeft aangegeven behoefte te hebben aan praktische handvatten en aan coaching in de vorm van een training/workshop. Door middel van de training/workshop zou het vermogen van muzikaliteit van de pedagogisch medewerkers en de pedagogisch specialisten kunnen worden vergroot. Uit dit onderzoek zijn er een aantal aanbevelingen tot stand gekomen zoals een training/workshop over muziek en muziektassen met daarin praktische handvatten en diverse materialen. Het beroepsproduct van dit onderzoek is een stappenplan om muziektassen te introduceren bij Kibeo.

Abstract

Music plays an important role in a child's development. It contributes to the physical, social and motor development as well as the development of speech and talent. Listening to music also helps children develop a good listening attitude. For this reason, it is of vital importance that day-care centers of Kibeo, as well as education systems for toddlers and preschoolers with language delay and learning impairment (VVE), provide daily musical activities. Currently, musical activities are not yet integrated in the daily programs of VVE-day-care centers of Kibeo. The department VVE and Pedagogy of Kibeo aims to change this in the near future.

The central research question of this study can be formulated as follows:

"In which ways can a broader spectrum of musical activities be integrated in the daily programs of VVE-day-care centers of Kibeo?"

This question can be divided into several sub questions:

1. For which reasons do VVE-day-care centers of Kibeo currently offer musical activities?
2. In which ways is the pedagogical staff currently hindered from incorporating more musical activities in the VVE-day-care centers of Kibeo?
3. Which tools would the pedagogical staff need in order to offer a broader spectrum of musical activities in VVE-day-care centers of Kibeo?
4. Which tools would pedagogical specialists require in order to support the pedagogical staff in their ability to incorporate a broader spectrum of musical activities in VVE-day-care centers of Kibeo?

This study is of a qualitative nature and is based on a descriptive and explorative research type. The study population consists of all pedagogical staff members and pedagogical specialists of the VVE-day-care centers of Kibeo. The respondent population consists of 63 pedagogical staff members and 12 pedagogical specialists.

A striking outcome of this study is that 25 percent of the respondents indicates to have sufficient musical skills in order to engage in musical activities with the children. Additionally, a vast majority indicates to be enthusiastic about engaging in musical activities. Despite this enthusiasm, 25 percent has however indicated to engage in insufficient musical activities at their day-care centers. A number of results attract attention in particular, being that 32 percent of the respondents would like to engage in more musical activities. A vast majority has indicated to feel the need for practical tools and coaching such as training or workshops. Offering training or workshops could increase the pedagogical staff members and specialists' musicality. Based on this study, a number of recommendations can be made, among which providing training or workshops about music. Next to that, one could recommend handing out 'music bags' filled with practical tools and musical materials. The professional product of this research is a step-by-step plan to introduce musicbags at Kibeo.

Inhoud

1. Inleiding	1
2. Theoretisch kader	2
2.1 Kibeo	2
2.1.1 Voor- en vroegschoolse educatie binnen Kibeo	3
2.1.2 Pedagogisch medewerkers	3
2.1.3 Pedagogisch specialisten	3
2.2 Zonder muzikaliteit geen muziek	4
2.2.1 Muzikaliteit	4
2.2.2 Muziek	4
2.3 Het belang van muziek voor de ontwikkeling van het kind	5
2.4 De muzikale ontwikkeling van kinderen van 0 tot 2 jaar	5
2.5 De muzikale ontwikkeling van kinderen van 2 tot 4 jaar	6
2.6 Muziek in de voor- en vroegschoolse educatie	7
2.6.1 Zingen	7
2.6.2 Luisteren naar muziek	7
2.6.3 Muziek maken	7
2.6.4 Bewegen op muziek	8
2.6.5 De rol van pedagogisch medewerkers	8
2.6.6 De rol van pedagogisch specialisten	8
2.7 Coachen en begeleiden	8
2.7.1 De houding van de teamcoach	9
2.8 Implicaties van het onderzoek	9
3. Methode	10
3.1 Onderzoek soort, type en ontwerp	10
3.2 Onderzoekseenheden	10
3.3 Procedure	10
3.4 Meetinstrument	11
3.5 Betrouwbaarheid en validiteit	13
3.6 Ethische overwegingen	13
4. Resultaten	14
4.1 Verloop van het onderzoek	14
4.2 Resultaten algemene vragen	14
4.3 Resultaten deelvraag 1	15

4.4 Resultaten deelvraag 2	16
4.5 Resultaten deelvraag 3	18
4.6 Resultaten deelvraag 4	19
5. Discussie	20
5.1 Analyse van de resultaten	20
5.1.1 Analyse deelvraag 1	20
5.1.2 Analyse deelvraag 2	20
5.1.3. Analyse deelvraag 3	21
5.1.4 Analyse deelvraag 4	22
5.2 Sterkten en zwakten van het onderzoek	22
5.2.1 Sterkten van het onderzoek	22
5.2.2 Zwakten van het onderzoek	22
6. Conclusies en aanbevelingen	24
6.1 Conclusies	24
6.1.1 Conclusie deelvraag 1	24
6.1.2 Conclusie deelvraag 2	24
6.1.3 Conclusie deelvraag 3	24
6.1.4 Conclusie deelvraag 4	25
6.1.5 Conclusie centrale onderzoeksvraag	25
6.2 Aanbevelingen	26
Referenties	27
Bijlage I: De pedagogische cirkel.	28
Bijlage II: Lijst met geschikte instrumenten & materialen voor kinderen van 0- 4 jaar	29
Bijlage III: Enquête muziekaanbod Kibeo	31
Bijlage IV: Resultaten enquêtes	37
Bijlage V: Cronbach's Alpha score gehele enquête	55
Bijlage VI: Cronbach's Alpha algemene vragen	58
Bijlage VII: Cronbach's Alpha score deelvraag 1	60
Bijlage VIII: Cronbach's Alpha score deelvraag 2	62
Bijlage IX: Cronbach's Alpha score deelvraag 3	64
Bijlage X: Cronbach's Alpha score deelvraag 4	65
Bijlage XI: Behoeften en wensen van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten	67
Bijlage XII: Beroepsproduct: Stappenplan Muziektassen	68

1. Inleiding

Voor u ligt het onderzoeksrapport van het onderzoek naar het integreren van een breder aanbod van muzikale activiteiten op de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Op de VVE-groepen van Kibeo wordt spelenderwijs veel aandacht besteed aan taal en de sociale, lichamelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen. Dit onderzoek is relevant voor de HBO-pedagoog omdat de afdeling VVE & pedagogiek, waar de pedagoog van Kibeo werkt, verantwoordelijk is voor het pedagogisch handelen van de pedagogisch medewerkers op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen. Om de ontwikkeling van de kinderen van zogenoemde 'doelgroepkinderen' te stimuleren worden er op de groepen pedagogische projecten ingezet. Zo is er in het afgelopen jaar een pedagogisch project geweest over voorlezen. Voorlezen is door middel van het project nu geïntegreerd in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014). In het Algemeen pedagogisch beleid (2014) staat beschreven dat op dit moment buiten spelen, voorlezen, slapen en eten een herkenbaar patroon vormen voor de kinderen waaruit vertrouwen en veiligheid wordt opgebouwd. Op dit moment zijn muzikale activiteiten nog niet geïntegreerd in het dagprogramma. De afdeling VVE & pedagogiek wilt daar iets aan veranderen. Uit onderzoek van Rijt & Plooi (2014) en Albers & Rikhof (2014) is bewezen dat muziek erg belangrijk is voor de ontwikkeling van het kind. Muziek draagt namelijk bij aan de lichamelijke-, de motorische-, de sociaal-emotionele-, en de spraak- taalontwikkeling van een kind. Ook ontwikkelt een kind door muziek een goede luisterhouding. Het is daarom van groot belang dat er op de kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo, maar vooral op de VVE-locaties, dagelijks muzikale activiteiten aan de kinderen worden aangeboden.

De doelstelling van dit onderzoek is het in kaart brengen welke muzikale activiteiten de pedagogisch medewerkers inzetten en met welk achterliggend doel ze dat op dit moment doen. Ook wordt er gekeken naar de eventuele belemmeringen die pedagogisch medewerkers op dit moment ervaren. Daarnaast wordt er onderzocht welke handvatten de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten wensen. Het beroepsproduct van dit onderzoek is een stappenplan om muziektassen te introduceren bij Kibeo. In dit stappenplan staat beschreven hoe de inhoud van deze tassen eruit ziet en op welke manier er een pilot met deze muziektassen kan worden uitgevoerd.

De centrale onderzoeksvraag van dit onderzoek luidt:

"Op welke wijze kan een breder aanbod van muzikale activiteiten geïntegreerd worden in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?"

De deelvragen hierbij zijn:

1. Met welk achterliggend doel bieden de pedagogisch medewerkers op dit moment muzikale activiteiten aan op VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?
2. Wat belemmert de pedagogisch medewerkers op dit moment om meer muziek in te zetten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?
3. Welke handvatten wensen de pedagogisch medewerkers om in de toekomst een breder aanbod van muzikale activiteiten te realiseren op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?
4. Welke handvatten wensen de pedagogisch specialisten om de pedagogisch medewerkers te kunnen ondersteunen in het realiseren van een breder aanbod van muzikale activiteiten op de VVE- kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

In dit onderzoeksrapport komen de belangrijkste begrippen van dit onderzoek aan bod in het hoofdstuk theoretisch kader, wordt onder andere het onderzoek soort en de procedure van dit onderzoek uitgelegd in het hoofdstuk methode. Daarna volgen de resultaten van het onderzoek, de discussie en wordt er afgesloten met het hoofdstuk conclusies en aanbevelingen.

2. Theoretisch kader

In dit hoofdstuk worden de belangrijkste begrippen die te maken hebben met de onderzoeksvragen genoemd. De kernbegrippen Kibeo, Muzikaliteit en Muziek, Het belang van muziek voor de ontwikkeling van het kind, De muzikale ontwikkeling van het kind, Muziek in de VVE en Coachen en begeleiden komen achtereenvolgens aanbod. Aansluitend zullen de implicaties voor het onderzoek worden beschreven.

2.1 Kibeo

Kibeo is een grote kinderopvangorganisatie, meer dan 5000 kinderen maken gebruik van de opvang van Kibeo. Kibeo maakt gebruik van verschillende opvangvormen. Kibeo heeft op dit moment 49 kinderdagverblijven, 66 peutergroepen (peuterspeelzalen), 52 locaties Voorschoolse opvang, 27 locaties Tussenschoolse opvang, 82 locaties voor Naschoolse opvang, 61 gastouders, 32 locaties Vakantiemix en Theater-BSO (Buiten Schoolse Opvang) en twee sport-BSO's. Kibeo is actief in de gemeente Goes, Borsele, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland, Schouwen-Duiveland, Goeree-Overflakkee, Hoeksche Waard-Oost, Steenbergen en sinds kort ook in Barendrecht (Schepens, 2015).

De missie van Kibeo is om een zo breed toegankelijke en kwalitatief goede kinderopvang-voorziening te realiseren voor kinderen en ouders met verschillende culturele, religieuze en maatschappelijke achtergronden. In alle verschillende opvangvormen heerst een pedagogisch klimaat waarin kinderen zich veilig en prettig voelen, een klimaat waarin kinderen gestimuleerd worden te spelen, te ontmoeten en zich te ontwikkelen. Bij Kibeo wordt het welzijn van een kind gestimuleerd, zodat ieder kind er tot zijn recht komen (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014).

In het Algemeen pedagogisch beleid Kibeo (2014) staat beschreven dat de missie van Kibeo is dat ouders hun werk en de zorg voor kinderen goed kunnen combineren door dichtbij, vertrouwde, goed verzorgde en leuke kinderopvang aan te bieden. *Dichtbij*, omdat Kibeo in of vlakbij een school zit, in elk dorp of wijk. Ook staat dichtbij voor de wensen en mogelijkheden van ouders. *Vertrouwd*, want ouders kunnen met een gerust hart naar het werk. Kibeo vindt een goede relatie en informatie-uitwisseling met ouders belangrijk. *Goed verzorgd*, omdat de vestigingen binnen en buiten goed verzorgd zijn. De vestigingen zijn schoon, opgeruimd en netjes en er is een sfeervolle inrichting, eigentijds en afgestemd op behoeften en ontwikkeling van kinderen. Kibeo is *leuk*, ouders voelen zich welkom en kinderen hebben het er naar hun zin (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014).

Kibeo werkt vanuit het pedagogisch beleidsplan. Het is een grote verantwoordelijkheid om kinderen van anderen op te vangen en te begeleiden. In het pedagogisch beleidsplan staat beschreven hoe Kibeo met de kinderen omgaat. Omdat Kibeo voor iedereen toegankelijk wil zijn, ongeacht culturele, religieuze en maatschappelijke achtergronden, heeft Kibeo ervoor gekozen om niet één bepaalde stroming uit de pedagogiek te volgen maar juist het beste uit verschillende stromingen te combineren (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014).

Om het pedagogisch beleid concreter te maken is er voor de medewerkers van Kibeo de 'Pedagogische cirkel' ontwikkeld. In het Algemeen pedagogisch beleid (2014) staat de volgende definitie over de pedagogisch cirkel: *"De Pedagogische cirkel is een praktisch handvat dat ervoor zorgt dat er binnen Kibeo door de pedagogisch medewerkers altijd gewerkt wordt volgens het pedagogisch beleid. In de cirkel wordt uitgelegd hoe de pedagogisch medewerkers de visie van Kibeo kunnen uitdragen tijdens hun werk met de kinderen. Zo laat de cirkel zien welk gedrag van de pedagogische medewerkers hoort bij de onderdelen van het pedagogische beleid"*. De pedagogische cirkel is bijgevoegd als bijlage 1 op bladzijde 16.

2.1.1 Voor- en vroegschoolse educatie binnen Kibeo

Kibeo heeft 63 VVE-geregistreerde kinderdagverblijven en peutergroepen, verspreid over de gemeentes Goes, Borsele, Kapelle, Reimerswaal, Noord-Beveland en Schouwen-Duiveland, waarbij ze werken met programma's voor- en vroegschoolse educatie (VVE). In de loop van 2016 zullen de locaties Hoeksche Waard-Oost en Barendrecht ook geregistreerde VVE-vestigingen worden. Op de VVE-locaties werken ze met VVE-programma's. VVE-programma's worden in Nap-Kolhoff, Schilt-Mol & Vallen (2008) omschreven als *“educatieve programma's gericht op het voorkomen en bestrijden van onderwijsachterstanden beginnend in kinderdagverblijven of peuterspeelzalen en doorlopend tot en met de tweede groep van de basisschool*. Als blijkt dat een kind een extra steuntje in de rug nodig heeft, mag het kind één of twee dagdelen extra komen. Als dit het geval is spreken we over de zogenoemde 'doelgroepkinderen'. Het doel van VVE is om alle doelgroepkinderen door te laten stromen naar het basisonderwijs met een zo klein mogelijke achterstand. Op de peutergroepen wordt spelenderwijs veel aandacht besteed aan taal en de sociale, lichamelijke en creatieve ontwikkeling van de kinderen (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014). Uit onderzoek van Rijt & Plooi (2014) en Wiechers (2015) is bewezen dat muziek erg belangrijk is voor de ontwikkeling van het kind.

Op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroep werken pedagogisch medewerkers. De pedagogisch medewerkers worden aangestuurd door de pedagogisch specialisten. Bij dit onderzoek worden de 273 pedagogisch medewerkers en de 17 pedagogisch specialisten van de op dit moment geregistreerde VVE-kinderdagverblijf en peutergroepen betrokken (Schepens, 2015).

2.1.2 Pedagogisch medewerkers

Binnen de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen hebben de pedagogisch medewerkers een centrale rol. De pedagogisch medewerker zorgt voor de kinderen, heeft contact met de kinderen, geeft de kinderen vertrouwen en stimuleert hen om te gaan spelen. Ze zorgt voor een positieve sfeer op de groep maar stelt daarbij ook duidelijke regels en grenzen. De pedagogisch medewerker laat elk kind tot zijn recht komen en kijkt daarbij naar de leeftijd en de eigenheid van het kind.

De pedagogisch medewerker heeft een observerende rol binnen de groep en is de contactpersoon voor ouders (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014).

2.1.3 Pedagogisch specialisten

Op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo werken pedagogisch specialisten. Naast de rol van pedagogisch medewerker leveren de pedagogisch specialisten een specifieke bijdrage aan de vertaling van de pedagogisch beleidsvoornemens naar de werkvloer. Het is de taak van de pedagogisch specialist om kennis en vaardigheden over te brengen op de pedagogisch medewerkers en daarmee de totale teamontwikkeling versterken. Alle pedagogisch specialisten hebben de opleiding tot pedagogisch specialist gevolgd. Kibeo geeft een impuls aan de kwaliteit van de opvang doormiddel van de pedagogisch specialisten (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014).

2.2 Zonder muzikaliteit geen muziek

2.2.1 Muzikaliteit

Vrolijk (2013) heeft de definitie van het begrip muzikaliteit als volgt beschreven:

“Muzikaliteit is het vermogen van mensen om – in allerlei vormen van muzikaal gedrag – deel te nemen aan muzikale situaties die zich in diverse culturen manifesteren”.

Het luisteren naar muziek, het componeren en improviseren, bewegen op muziek, het spelen op een muziekinstrument en het lezen, noteren en vastleggen van muziek zijn allerlei vormen van muzikaal gedrag. Ieder mens heeft een muzikaliteitsprofiel. Voor ieder mens is dit muzikaliteitsprofiel uniek en ontwikkelbaar. Afhankelijk van erfelijke- en omgevingsfactoren ontwikkelt iedereen een uniek muzikaal vermogen. Mensen zullen zich sterk muzikaal ontwikkelen als ze zijn opgegroeid in een omgeving waar muziek een belangrijke plaats inneemt. Ook de mensen die een belangrijke rol hebben gehad in je opvoeding zijn op je muzikale ontwikkeling van groot belang (Vrolijk, 2013). Voor alle mensen is muzikaliteit weggelegd. Ook als er sprake is van belemmerende factoren zoals onbekwaamheid of jezelf niet veilig/prettig voelen. Ook het pedagogisch klimaat, wat gekenmerkt wordt door verbonden- en veiligheid en waarin je elkaar de kans geeft om te laten zien wat voor talenten je in je hebt, speelt hierbij een belangrijke rol (Vrolijk, 2013). Dat voor iedereen muzikaliteit is weggelegd blijkt uit het citaat van Gordon (2003) *“Elk mens beschikt over muzikale vaardigheden en een zekere muzikaliteit”.* Het ontwikkelen van muzikaliteit is voor elk mens mogelijk (Gordon, 2003).

Vrolijk (2013) heeft de definitie van het begrip muzikaliteit als volgt omschreven:

“Wanneer je aan zou nemen dat muzikaliteit normaal verdeeld is net als intelligentie, dan zou dit betekenen dat 68% van de mensen over een gemiddelde muzikaliteit beschikt, 14% minder muzikaal is en 14% meer muzikaal. Van de 4% die overblijft, zou 2% over hoge muzikale vaardigheden beschikken en 2% over lage muzikale vaardigheden. Dit betekent dat er geen enkel niet-muzikaal persoon bestaat, net zoals er geen enkel niet intelligent persoon bestaat”.

2.2.2 Muziek

Honing (2013) heeft de definitie van het begrip muziek als volgt beschreven:

“Muziek is alles waarvan wij vinden dat het muziek is, of beter gezegd, waar wij muziek in horen”.

Lei, Haverkort en Noordam (2015) hebben de definitie van muziek als volgt beschreven:

“Muziek is in vorm gezette klank die betekenis heeft voor mensen”.

Vrolijk (2013) noemt de definitie van muziek ‘ongrijpbaar’. Dat blijkt uit bovenstaande definities want die zijn erg verschillend. *“Wat de een verstaat onder muziek, noemt een ander herrie, en de derde begrijpt niet waarover het gaat”* een citaat uit het boek van Vrolijk (2013). Wat wel een vast gegeven is dat Muzikale activiteiten bestaan uit vijf verschillende domeinen. Lei e.a. (2015) leggen de domeinen als volgt uit:

- ♪ **Zingen:** *“Praten of spreken in een expressieve vorm”.*
- ♪ **Luisteren:** *“Het ontwikkelen van het muzikaal gehoor en muzikaal geheugen om de kinderen kennis te laten maken met diverse soorten en stijlen van muziek”.*
- ♪ **Muziek maken:** *“Experimenteren met de mogelijkheden van materialen en instrumenten, om zo de verschillende klankeigenschappen te leren”.*
- ♪ **Muziek lezen en noteren:** *“Met behulp van eenvoudige grafische symbolen lezen, ontwerpen en spelen de kinderen eenvoudige muziek”.*
- ♪ **Bewegen:** *“Door op muziek te bewegen, ervaren kinderen specifieke kenmerken van muziek en laten ze zien dat ze bepaalde aspecten in de muziek herkennen”.*

Voor dit onderzoek is gekozen om gebruik te maken van vier van de vijf domeinen. Het domein 'muziek leren en noteren' komt in dit onderzoek niet aan bod omdat dat domein nog niet bij het ontwikkelingsniveau van de leeftijd van kinderen die naar de VVE gaan past. De overige domeinen worden verder besproken in paragraaf 2.6 Muziek in de voor- en vroegschoolse educatie.

2.3 Het belang van muziek voor de ontwikkeling van het kind

Voor de ontwikkeling van een kind is muziek erg belangrijk. Muziek draagt namelijk bij aan de verschillende gebieden van de ontwikkeling;

De lichamelijke ontwikkeling:

- ♪ Kinderen leren bij het zingen hun stem goed te gebruiken. Op deze manier leren ze op een juiste manier adem te halen (Schepens, 1995).
- ♪ Door aanraakliedjes en kriebelversjes wordt de lichamelijke bewustwording van een baby versterkt (Rijt & Plooij, 2014);
- ♪ Door het spelen met en luisteren naar geluiden en klanken ontwikkelen de kinderen een goede luisterhouding. Door gehoorgeheugen, concentratie en reactiespelletjes wordt de luisterhouding ook ontwikkeld (Schepens, 1995).

De motorische ontwikkeling:

- ♪ Als kinderen muziek horen gaan ze bewegen. Ze klappen in hun handen, stampen met de voeten en dansen op de muziek. Elke keer als kinderen muziek horen oefenen ze deze bewegingen. Ook maken kinderen bewegingen bij het bespelen van instrumenten (Wiechers, 2015);
- ♪ Om een instrument te bespelen of met materiaal muziek te maken leren kinderen gebruik te maken van verschillende technieken. De oog-handcoördinatie wordt bij veel muzikale activiteiten gestimuleerd (Albers & Rikhof, 2014).

De spraak- en taalontwikkeling:

- ♪ Tijdens het zingen doe je oefeningen om de spieren van je tong en lippen te ontwikkelen. Deze spieren worden articulatiespieren genoemd en zijn belangrijk om verstaanbaar te kunnen spreken (Wiechers, 2015);
- ♪ Nieuwe woorden, begrippen en zinnen leren kinderen bij het aanleren van liedjes en spreekteksten (Schepens A. , 1995).

De sociaal emotionele ontwikkeling:

- ♪ Als kinderen samen muziek maken horen ze bij een groep. Dit voorkomt sociale uitsluiting (Wiechers, 2015);
- ♪ Kinderen moeten als ze muziek maken wel eens op hun beurt wachten. Ook leren de kinderen naar elkaar te luisteren en te kijken (Albers & Rikhof, 2014);
- ♪ Door samen muziek te maken worden de sociale vaardigheden bij kinderen ontwikkelt omdat muzikale activiteiten vaak in een groep worden gepresenteerd. Hierdoor leren kinderen samenwerken (Bastian, 2014).

2.4 De muzikale ontwikkeling van kinderen van 0 tot 2 jaar

In Rijdt & Plooij (2015) staat beschreven dat een pasgeboren baby al heel goed onderscheid kan maken tussen verschillende geluiden. Een pasgeboren baby vindt het al fijn om te luisteren naar rustige muziek, pratende en zingende mensen (Albers & Rikhof, 2014). Zachte achtergrondmuziek kan voor pasgeboren baby kalmerend werken (Rijt & Plooij, 2015). Een baby van negen tot twaalf weken vindt het fijn om te kijken en te luisteren naar een muziekdoosje dat speelt. Ook een mobiele die beweegt en geluidjes maakt zijn bijna bij alle baby's van negen tot twaalf weken favoriet (Rijt & Plooij, 2015). Volgens Rijdt & Plooij (2015) wordt een baby van ongeveer vier maanden geboeid door een serie omhooggaande en dalende geluiden. Vanaf vier maanden gaat de baby zijn/haar lichaam steeds meer ontdekken. Bij toeval voelt de baby zijn/haar handjes, kijkt ernaar en probeert daarna bewust met zijn/haar handjes te spelen.

Door het spelen van kriebelversjes en het zingen van aanraakliedjes kan de lichamelijke bewustwording van de baby worden versterkt. Voor een baby van deze leeftijd is het belangrijk om de bewegingsliedjes en kriebelversjes te beperken tot één beweging. Een baby heeft de tijd om naar de beweging te kijken en de beweging na verloop van tijd na te bootsen. Deze kriebelversjes en bewegingsliedjes stimuleren de lichamelijke ontwikkelingsaspecten van een baby (Albers & Rikhof, 2014). Vanaf zes maanden tot één jaar krijgt een baby over de kleine en fijne motoriek steeds meer controle. In deze periode van zes maanden leert hij/zij in zijn handen klappen en 'dag' zwaaien als er iemand weg gaat. Een baby van deze leeftijd gaat steeds meer experimenten en verkennen met verschillende materialen die een baby krijgt aangeboden. Met deze materialen kan de baby de grote, de kleine als de fijne motoriek ontwikkelen en ontdekt een baby dat sommige materialen ook geluid kunnen maken. De baby krijgt steeds meer belangstelling voor geluiden. Hij/zij gaat steeds meer aandachtig naar geluiden luisteren en de baby gaat op geluiden reageren. Een baby kan maar één geluid tegelijk horen, het is daarom belangrijk als je samen met de baby naar muziek luistert om niet door de muziek heen te praten. De baby probeert steeds meer geluiden te imiteren. De toonhoogte en het ritme worden door de baby nagebootst waardoor het zowel op zingen als spreken lijkt (Albers & Rikhof, 2014). Deze geluiden betekenen op zichzelf nog niets maar spelen een belangrijke rol van de taalontwikkeling van de baby (Bloom, 1993). Albers & Rikhof (2014) beschrijven dat de taalontwikkeling en de muzikale ontwikkeling in het eerste levensjaar nauwelijks te onderscheiden zijn.

Als een baby één jaar geworden is, ontwikkelt het kind zich snel van een baby naar een peuter. Het kind leert zichzelf en zijn eigen lichaam steeds beter kennen. Door met het kind aanraakspelletjes te spelen voor de spiegel versterkt de zelfherkenning van het kind. Kinderen van één tot anderhalf jaar kunnen soms heel verlegen op onbekende en bekende volwassenen reageren. Door een voor het kind herkenbaar liedje te zingen stel je je open op, veel kinderen waarderen dit positief. Leuke luisterspelletjes kan je met het kind al spelen met eenvoudige middelen zoals lepeltjes en deksels. Door geluiden (bijvoorbeeld dierengeluiden) bij de handelingen te maken stimuleren deze eenvoudige luisterspelletjes niet alleen de luisterhouding maar ook de taal- en spraakontwikkeling van een kind. Door het zingen van liedjes bouwt een kind in deze leeftijdsfase een steeds grotere woordenschat op. Als het kind anderhalf jaar is, is hij/zij helemaal baby af. Op deze leeftijd is het kind erg actief. Zeker het bewegen in combinatie met liedjes is dan erg leuk. De eerste anderhalf jaar was het belangrijk om liedjes te kiezen met één, hooguit twee bewegingen. Maar vanaf deze leeftijd kan het aantal bewegingen in een liedje worden uitgebreid en sneller worden uitgevoerd. Een kind van anderhalf tot twee jaar krijgt steeds meer controle over zijn/haar stem. Steeds vaker zal het kind bekende stukjes uit een liedje mee gaan zingen (Albers & Rikhof, 2014).

2.5 De muzikale ontwikkeling van kinderen van 2 tot 4 jaar

Door met peuters op muziekinstrumenten te spelen wordt de kleine motoriek, de oog- hand coördinatie en het luistervermogen gestimuleerd. Een goede luisterhouding is niet alleen belangrijk voor de muzikale ontwikkeling van een kind maar ook heel belangrijk voor de taalontwikkeling. Door te luisteren naar liedjes leert een kind hoe zinnen in onze taal worden opgebouwd. Als een kind tussen de twee en de drie jaar oud is mogen liedjes waar kinderen naar luisteren qua melodie of ritme weer wat moeilijker zijn. Luisterend kunnen kinderen al veel meer aan dan zingend. Om te stimuleren dat het kind zelfstandig liedjes gaat zingen is het belangrijk om twee- en drietoonsliedjes aan te leren. Door zelfstandig liedjes te zingen oefent een kind zijn stembanden. Langzamerhand gaat het kind dan steeds 'moeilijkere' liedjes zelfstandig zingen. Als de kinderen rond de drie jaar oud zijn gaan ze speelliedjes ook steeds leuker vinden. Door speelliedjes ontwikkelen kinderen ook sociale vaardigheden als ze bijvoorbeeld op hun beurt moeten wachten. Om zijn/haar emoties te uiten vindt een kind van drie jaar het heerlijk om lekker hard op een trommel te spelen. Sommige liedjes helpen kinderen om hun angsten te overwinnen zoals bijvoorbeeld bij liedjes over storm. Als een kind een liedje hoort waarvan hij de bijbehorende bewegingen kent, zal hij die bewegingen altijd meedoen (Albers & Rikhof, 2014). Ook als er muziek klinkt zullen de meeste peuter automatisch gaan bewegen (Havenkort, Lei, & Noordam, 2008).

2.6 Muziek in de voor- en vroegschoolse educatie

In de groepen van het VVE-kinderdagverblijf en de peutergroepen kan met kinderen muziek worden gemaakt. Muziek trekt altijd de aandacht van kinderen. Bij de allerjongste kinderen zie je al een natuurlijke reactie als er door iemand in hun omgeving gezongen, geneuried of geluid gemaakt wordt. Gedurende de dag zijn er verschillende 'standaard' momenten waar je in de VVE-groepen gebruik kan maken van muziek, denk aan; voor of na het samen eten of als je met de kinderen in een kring wilt gaan zitten. Buitenom deze 'standaard' momenten kan je op bijna ieder moment van de dag gebruik maken van muziek. Welke muziekactiviteit je kiest hangt af van de leeftijd van de kinderen, de ontwikkelingsfase en de belangstelling van de kinderen in de groep (Albers & Rikhof, 2014).

2.6.1 Zingen

Praten of spreken in een expressieve vorm, dat is zingen. Volgens Vrolijk (2013) bestaat zingen uit twee verschillende zangvormen. Namelijk uit de spontante zangimprovisatie en het zingen van kant-en klare liederen. Als er naar aanleiding van een bepaald gegeven ter plekke spontaan wordt gezongen, spreek je over zangimprovisatie. Als je het hebt over het zingen van een kant-en-klaar lied is er sprake van een lied waarin de tekst zorgvuldig gekozen is en de volgorde en keuze van de woorden al geplaatst zijn op een melodie. In de VVE kan je gebruik maken van beide zangvormen. Welke je kiest hangt af van de situatie, de aanleiding om te gaan zingen en je muzikale vermogen (Vrolijk, 2013). Voordat je het lied met kinderen wilt zingen moet de pedagogisch medewerker zelf het lied kennen en de 'wijs' kunnen houden. De toonomvang en de toonhoogte moeten worden aangepast naar de leeftijd van het kind. Hoe jonger de kinderen, hoe kleiner de toonomvang. Des te sneller zullen kinderen de liedjes meezingen. Het tempo van de liedjes mag niet te hoog liggen, omdat veel jonge kinderen kunnen nog niet goed articuleren omdat ze hun spieren nog niet goed beheersen (Wiechers, 2015).

2.6.2 Luisteren naar muziek

Bij het luisteren naar muziek onderscheiden we twee verschillende varianten, namelijk: globaal horen en gericht luisteren. Van globaal horen is er sprake als er op de achtergrond een muziekje aan staat, de kinderen mogen daarbij hardop praten en spelen. Je kunt deze vorm van muziek gebruiken als ontspanning of om rust te creëren in de groep. Met gericht luisteren wordt bedoeld dat de kinderen écht luisteren naar de muziek. In de leeftijdsfase van de VVE-groepen is het niet altijd mogelijk om gericht naar muziek te luisteren. Dit hangt af van de situatie, van de kinderen en van de groepssamenstelling (Lei e.a., 2015).

2.6.3 Muziek maken

De muzikale ontwikkeling van kinderen start bij het experimenteren met klank en geluid. Door met verschillende materialen te experimenteren leren kinderen dat elk materiaal een ander geluid voortbrengt. Als je met kinderen met instrumenten of geluidsbronnen gaat werken, kun je het beste in een kring gaan zitten. Een kring zorgt ervoor dat er beter onderling contact is tijdens het muziek maken. Ook heb je zelf beter overzicht over de groep als de kinderen in een kring zitten (Wiechers, 2015). Er zijn veel verschillende instrumenten en materialen om muziek mee te maken. Niet alle instrumenten en materialen zijn geschikt voor jonge kinderen. De belangrijkste reden om bepaalde instrumenten of materialen alleen onder toezicht te gebruiken is de veiligheid. Bij jonge kinderen die nog veel in hun mond stoppen is het belangrijk om altijd te controleren of alle (kleine) onderdelen van het instrument of materiaal goed vastzitten (Albers & Rikhof, 2014). In Bijlage 2 II is een lijst met geschikte instrumenten en materialen voor kinderen van 0-4 jaar toegevoegd. Deze lijst is afkomstig uit het boek van Albers & Rikhof (2014).

2.6.4 Bewegen op muziek

Muziek en bewegen stimuleren elkaar. Bewegen op muziek kan uit verschillende aspecten bestaan. Eén daarvan is vrij bewegen op muziek, daarmee wordt het zelf bedenken van bewegingen en dansen op muziek bedoeld (van der Heijden & Jong, 2005). Door met de kinderen te bewegen op klank en ritmeaspecten, leren de kinderen te bewegen op het tempo van de muziek. De kinderen leren hierbij spelenderwijs de begrippen langzaam en snel (Lei e.a., 2015). Door tijdens het bewegen op muziek gebruik te maken van materialen (bijv. een lint aan een stok) worden kinderen extra gestimuleerd in hun bewegingsspel (Wiechers, 2015). Een liedje met een bewegingsspel, vaste spelregels of vaste bewegingspatronen worden speelliederen genoemd. Een bekend voorbeeld van een speellied is 'Wij maken een kringetje' (Lei e.a., 2015).

2.6.5 De rol van pedagogisch medewerkers

De pedagogisch medewerker is verantwoordelijk om initiatief te nemen om op situaties en gebeurtenissen muzikaal te reageren en om muziek in te plannen in het dagprogramma van de groep (Albers & Rikhof, 2014). De pedagogisch medewerker kan op bijna ieder moment van de dag muziek inzetten, enkele voorbeelden hierbij zijn;

- ♪ **Rituelen:** Doordat rituelen uit vaste handelingen en een vaste volgorde bestaan krijgen kinderen houvast. In een ritueel zou een vaste handeling een liedje zingen kunnen zijn. Denk hierbij aan een liedje zingen als de belletjes klinken om te gaan opruimen (Albers & Rikhof, 2014).
- ♪ **Thema's:** Op de VVE-groepen van Kibeo wordt er thematisch gewerkt. Door muzikale activiteiten aan het thema toe te voegen ervaren kinderen verbanden met alle andere activiteiten rondom het thema, daardoor wordt een thema meer betekenisvol (Albers & Rikhof, 2014).
- ♪ **Spontane muziekactiviteiten:** Door in te spelen op een situatie of gebeurtenis ontstaat er een spontane zangactiviteit. Om spontaan en gemakkelijk te kunnen zingen bij de uiteenlopende activiteiten en gebeurtenissen, is het een voordeel als de pedagogisch medewerker durft te improviseren en over een veelzijdig liedrepertoire beschikt (Albers & Rikhof, 2014). Om daaraan te voldoen is het voor de pedagogisch medewerker belangrijk dat er stimulerende factoren zijn zoals een motiverende pedagogisch specialist die de pedagogisch medewerkers coacht en begeleidt (Lingsma, 2012).

2.6.6 De rol van pedagogisch specialisten

De pedagogisch specialisten sturen de pedagogisch medewerkers aan en bewaken hun manier van pedagogisch handelen binnen de groep (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014). Het is voor de pedagogisch medewerkers van groot belang dat ze over het inzetten van muzikale activiteiten op de groep op de juiste manier gecoacht, begeleid en gemotiveerd worden door de pedagogisch specialist. Wat voor houding de pedagogisch specialist moet aannemen in de coachende rol wordt uitgelegd in paragraaf 2.7 Coachen en begeleiden.

2.7 Coachen en begeleiden

In Lenssen (2011) staat de volgende definitie van het begrip coachen beschreven:

“Luisteren, kunnen snappen, zien, oordeel uitstellen, et cetera. Maar vooral communiceren”.

Lingsma (2012) beschrijft de definitie van het begrip teamcoachen als volgt:

“ Teamcoachen is het stimuleren van het nemen van gezamenlijk eigenaarschap voor professionele team (competentie) ontwikkelingen en het resultaat ervan”.

Om een breder aanbod van muzikale activiteiten te integreren in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo zijn pedagogisch specialisten van groot belang. Als er binnen Kibeo een nieuw pedagogisch project wordt uitgezet vindt er eerst overleg plaats tussen de pedagogisch specialist en de pedagoog. De pedagogisch specialist coördineert daarna binnen

zijn/haar vestiging inhoudelijk het nieuwe pedagogisch project. De pedagogisch specialist coacht, begeleidt en motiveert de pedagogisch medewerkers in hun werkwijze en handelen op de groep en bewaakt de continuïteit van het project. Tijdens het project vindt er nog een aantal keer overleg plaats tussen de pedagogisch specialist en de pedagoog over de voortgang van het project (Algemeen pedagogisch beleid Kibeo, 2014). Omdat de pedagogisch specialisten de pedagogisch medewerkers gaan coachen en begeleiden om een breder aanbod van muzikale activiteiten (nieuw pedagogisch project) te integreren in het dagprogramma VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo, wordt er in dit onderzoek kort aandacht besteed aan de houding van de teamcoach.

2.7.1 De houding van de teamcoach

Een voorwaarde voor een teamcoach is aansluiting maken. Als je weet, voorspelt en begrijpt wat er in het team omgaat is er sprake van aansluiting. De teamcoach moet de taal aannemen die de groep eigen is, zijn gedrag moet aansluiten bij het team en hij/zij moet de stemming van het team kunnen benoemen. De teamcoach moet trager reageren dan de andere leden uit het team. Zo geeft de coach de anderen in de groep de gelegenheid om te reageren. Ook moet de teamcoach open, eerlijk, nieuwsgierig zijn en vertrouwen hebben in het team. Alleen dan kan de coach iets met zijn team bereiken. Dit zijn enkele voorwaarden waar de teamcoach aan moet voldoen (Lingsma, 2012).

2.8 Implicaties van het onderzoek

Verschillende onderzoeken (o.a. Wiechers (2015), Albers & Rikhof (2014) en Rijt & Plooi (2014) wijzen uit dat muziek erg belangrijk is voor de ontwikkeling van een kind. Muziek draagt namelijk bij aan de lichamelijke-, de motorische-, de sociaal-emotionele-, en de spraak- taalontwikkeling van een kind. Het is daarom van groot belang dat er op de peutergroepen, maar vooral ook op de VVE-locaties, dagelijks muzikale activiteiten aan de kinderen worden aangeboden. Om die reden heeft de onderzoeker ervoor gekozen om zich in dit onderzoek te richten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Albers & Rikhof (2014) geven aan dat de pedagogisch medewerker verantwoordelijk is voor de muzikale activiteiten in een groep. Ook geven Albers & Rikhof (2014) aan dat het een voordeel is als de pedagogisch medewerker durft te improviseren en over een veelzijdig liedrepertoire beschikt. Het is daarom van groot belang dat de pedagogisch medewerkers over het inzetten van muzikale activiteiten in de groep op de juiste manier gecoacht, begeleid en gemotiveerd worden door de pedagogisch specialist. De pedagogisch specialist is de teamcoach. De pedagogisch specialist moet open, eerlijk en nieuwsgierig zijn. Ook moet de pedagogisch specialist aansluiting hebben met zijn teamleden (Lingsma, 2012).

3. Methode

In dit hoofdstuk wordt de onderzoeksoort, het type onderzoek en het onderzoeksontwerp benoemd. Ook worden de onderzoekseenheden en het soort steekproef beschreven. Daarna komt de procedure van het onderzoek aan bod waarin de manier van data verzamelen, de operationalisering en het meetinstrument worden genoemd. De betrouwbaarheid en de validiteit zullen vervolgens besproken worden. Met de ethische overwegingen wordt dit hoofdstuk afgesloten.

3.1 Onderzoek soort, type en ontwerp

Dit onderzoek betreft een kwantitatief onderzoek. Het is een onderzoek met 290 respondenten en tijdens dit onderzoek is er gebruik gemaakt van een enquête om de centrale onderzoeksvraag aan het einde van dit onderzoek te kunnen beantwoorden. Bij dit onderzoek zijn er door de onderzoeker ,door middel van enquête onderzoek, telkens dezelfde vragen aan de respondenten voorgelegd. De vragen uit de enquête zijn vooraf door de onderzoeker bepaald (Baarda, 2009).

Het onderzoek type van dit onderzoek is beschrijvend en explorerend. Beschrijvend, omdat in de enquête wordt gewerkt met frequentievragen. De resultaten hiervan zijn weergegeven in tabellen, grafieken en percentages. Explorerend, omdat de onderzoeker heeft onderzocht op welke wijze een breder aanbod van muzikale activiteiten geïntegreerd kan worden in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. De onderzoeker heeft onderzocht of er op dit moment belemmeringen zijn bij de pedagogisch medewerkers, wat deze belemmeringen inhouden, in welke mate de belemmeringen invloed hebben en of deze belemmeringen mogelijk samenhangen met andere factoren. Dat is wat de onderzoeker met dit kwantitatieve beschrijvende en explorerende onderzoek heeft uitgezocht (Baarda, 2009).

Het is een kwantitatieve survey, omdat de onderzoeker met dit onderzoek een beeld heeft gekregen van de mate waarin een van te voren vastgesteld fenomeen zich voordoet. Ook is er sprake van een kwantitatief survey omdat er in dit onderzoek gebruik is gemaakt van statistische verwerking waarbij de data in cijfers weergegeven worden (Baarda, 2009).

3.2 Onderzoekseenheden

De populatie en de onderzoekseenheden van dit onderzoek is gevormd door alle pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Het steekproefkader voor dit onderzoek is een lijst met de namen van de 273 pedagogisch medewerkers en 17 pedagogisch specialisten van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Tijdens dit onderzoek is er geen gebruik gemaakt van een steekproef. De onderzoeker heeft hiervoor gekozen zodat alle VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen bij het onderzoek werden betrokken en de onderzoeker de vestigingen met elkaar heeft kunnen vergelijken bij het analyseren van de resultaten. De onderzoeker heeft er ook voor gekozen om alle respondenten deel te laten nemen aan het onderzoek om de representativiteit van het onderzoek te kunnen vergroten. De onderzoeker heeft hierbij rekening gehouden dat er in dit onderzoek sprake kan zijn van non-respons onder de respondenten.

3.3 Procedure

Voor dit onderzoek zijn er enquêtes verspreid onder de 273 pedagogisch medewerkers en 15 pedagogisch specialisten van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Voor dit onderzoek is er door de onderzoeker gebruik gemaakt van één enquête. De eerste 28 vragen van de enquête waren bedoeld voor iedereen en vraag 29 t/m 32 in de enquête waren alleen bedoeld voor de pedagogisch specialisten. De onderzoeker heeft hiervoor gekozen omdat het de taak van de pedagogisch specialisten is om kennis en vaardigheden over te brengen op de pedagogisch medewerkers.

Om de enquête te verspreiden heeft de onderzoeker een mail naar de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten verstuurd. De onderzoekersrol in dit onderzoek is niet-verhullend, want de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten hebben in de mail kunnen zien wie de desbetreffende onderzoeker is. In diezelfde mail stond er een link naar de enquête. De enquête stond online op de site van Google formulieren, Baarda (2009) beschrijft deze manier van enquêtes verspreiden als webservey.

Deze mail is via de e-mail naar de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten door de onderzoeker begin maart verspreid. In deze mail stond beschreven waarom de enquête onder de vestigingen werd verspreid en in dezelfde mail stond ook inhoudelijke uitleg over de enquête. Daarnaast heeft de onderzoeker in deze mail eveneens gevraagd of de respondenten de enquête voor donderdag 24 maart 2016 zouden willen invullen.

3.4 Meetinstrument

Het te onderzoeken kenmerk in dit onderzoek is het integreren van een breder aanbod van muzikale activiteiten. Er is door de onderzoeker voor dit kenmerk gekozen omdat integreren, muziekactiviteiten, muzikaal vermogen en achterliggende doelen allemaal samenvallen onder dit brede begrip. In dit onderzoek wordt er voor het begrip muzikaliteit gebruik gemaakt van de volgende definitie: *“Muzikaliteit is het vermogen van mensen om – in allerlei vormen van muzikaal gedrag – deel te nemen aan muzikale situaties die zich in diverse culturen manifesteren”* (Vrolijk, 2013).

In tabel 1 op de volgende bladzijde worden de bijbehorende dimensies, subdimensies en indicatoren beschreven.

Met de indicatoren, weergegeven in tabel 1, zijn enquêtevragen geformuleerd. Deze enquêtevragen zijn terug te vinden in de bijlagen van dit onderzoeksvoorstel. De enquête voor de pedagogisch medewerkers en voor de pedagogisch specialisten is bijgevoegd als bijlage III.

Begrip	Dimensies	Subdimensies	Indicatoren
Integreren breder aanbod muzikale activiteiten.	Integreren	Belemmerende factoren	- Bekwaamheid - Muzikaliteit - Pedagogisch klimaat
		Stimulerende factoren	- Praktische handvatten - Coachen - Begeleiden
	Breder aanbod muzikale activiteiten	Zingen	- Spontane zangimprovisaties. - Zingen van kant-en- klare liedjes
		Luisteren	- Globaal horen - Gericht luisteren
		Muziek maken	- Spelen op muziekinstrumenten - Experimenteren (potten- en- pannenmuziek)
		Bewegen op muziek	- Bewegen op klank- of ritme aspecten - Bewegen met materialen - Speelliedjes - Vrij bewegen op muziek
	Achterliggende doelen	Ontwikkelingsstimulering	- Lichamelijke ontwikkeling - Motorische ontwikkeling - Spraak- en taalontwikkeling - Sociaal emotionele ontwikkeling
		Ontspanning	- Creëren van rust

Tabel 1; Operationalisering van het begrip muzikaliteit in dimensies, subdimensies en indicatoren

3.5 Betrouwbaarheid en validiteit

De kwaliteit van dit onderzoek wordt volgens Baarda (2009) door twee aspecten onderscheiden namelijk betrouwbaarheid en validiteit. In Baarda (2009) staat beschreven dat betrouwbaarheid de mate is waarin een meting onafhankelijk is van toeval. Of- en in welke mate er toeval in het onderzoek optreedt is vast te stellen door herhaling van het onderzoek (Baarda, 2009). Hoe minder onderzoeksgegevens afhankelijk zijn van het toeval, hoe betrouwbaarder de onderzoeksgegevens zijn (Glabbeek, 2009).

Bij dit onderzoek, waarin er is onderzocht op welke wijze er een breder aanbod van muzikale activiteiten kan worden geïntegreerd in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo, zijn de enquêtes per pedagogisch medewerker of pedagogisch specialist eenmaal afgenomen. Het is onduidelijk of de, door de enquêtes verkregen gegevens, constituent zijn. Dat wil zeggen dat het niet duidelijk is of de ingevulde enquêtes altijd dezelfde uitslag geven (Glabbeek, 2009). Wanneer het onderzoek en de enquêtes worden herhaald onder een andere groep pedagogisch medewerkers en/of pedagogisch specialisten is het mogelijk dat er andere resultaten uit komen. Ook zou het denkbaar kunnen zijn dat de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten sociaal wenselijke antwoorden invullen op de enquête. Deze redenen verlagen de betrouwbaarheid in dit onderzoek. Wat de betrouwbaarheid van dit onderzoek verhoogd is het feit dat de enquêtes die voor dit onderzoek zijn gebruikt in de bijlage zijn toegevoegd. Mocht een andere onderzoeker dit onderzoek herhalen, heeft de onderzoeker exact dezelfde enquêtes tot zijn beschikking. De betrouwbaarheid en validiteit worden ook verhoogd door een hoge representativiteit (Baarda, 2009).

Volgens Baarda (2009) wordt de validiteit ook wel de geldigheid van een onderzoek genoemd. De validiteit heeft betrekking op de vraag of het onderzochte begrip ook daadwerkelijk gemeten is (Baarda, 2009). In Baarda (2009) staat beschreven dat validiteit wordt onderverdeeld in externe, interne en instrumentele validiteit. De instrumentele validiteit van dit onderzoek wordt verhoogd omdat er tijdens dit onderzoek is gewerkt met door de onderzoeker vooraf opgestelde vragen in de enquêtes. Doordat de respondenten de vragen in de enquête hebben beantwoord is er daadwerkelijk gemeten wat er tijdens dit onderzoek beoogd werd te meten. Ook wordt de validiteit van dit onderzoek verhoogd, omdat er voor dit onderzoek veelal gebruik is gemaakt van definities uit de literatuur, zie hoofdstuk 2 theoretisch kader. De ecologische validiteit van dit onderzoek wordt verlaagd, omdat dit een kwantitatief onderzoek betreft. De onderzoeker heeft geen invloed op de resultaten omdat de onderzoeker afhankelijk is van de ingevulde enquêtes van de respondenten (Baarda, 2009).

De Cronbach's Alpha van het gehele meetinstrument kent een zwakke interne consistentie ($\alpha=.05$). Dit betekent voor de instrumentele validiteit dat deze wordt verlaagd.

De Cronbach's Alpha van per deelvraag luidt als volgt:

Deelvraag 1 = ($\alpha=.03$).

Deelvraag 2 = ($\alpha=.05$).

Deelvraag 3 = ($\alpha=.30$).

Deelvraag 4 = ($\alpha=.95$).

Opvallend hieraan is dat deelvraag 2 een zwakke interne consistentie kent en deelvraag 4 een hoge interne consistentie.

3.6 Ethische overwegingen

De onderzoeker heeft om het onderzoek binnen Kibeo te laten plaatsvinden mondeling toestemming gekregen van de beleidsmedewerker van de afdeling VVE & pedagogiek en van de pedagoog van Kibeo. Zij werken beiden op de afdeling VVE en vanuit daar wordt dit onderzoek begeleid. De namen van alle pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten zijn anoniem, zodat er geen gegevens te herleiden zijn tot bestaande personen.

4. Resultaten

4.1 Verloop van het onderzoek

Voor dit onderzoek heeft de onderzoeker de enquêtes gemaakt in het programma Google formulieren. Op woensdag 9 maart 2016 heeft de onderzoeker een mail verzonden naar alle VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. In deze mail stond beschreven waarom de enquête onder de vestigingen werd verspreid en in dezelfde mail stond ook inhoudelijke uitleg over de enquête. Daarnaast heeft de onderzoeker in deze mail eveneens gevraagd of de respondenten de enquête voor donderdag 24 maart 2016 zouden willen invullen. Omdat de onderzoeker een week later nog weinig ingevulde enquêtes terug had gekregen is er door de afdeling VVE & Pedagogiek van Kibeo op woensdag 16 maart 2016 een herinneringsmail verstuurd. Deze herinneringsmail is nogmaals verstuurd op maandag 21 maart 2016. Op donderdag 24 maart 2016 heeft de onderzoeker de enquête gesloten.

De populatie werd in dit onderzoek gevormd door alle pedagogisch medewerkers (N=273) en pedagogisch specialisten (N=17) van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. De onderzoeker had ervoor gekozen om alle respondenten deel te laten nemen aan het onderzoek. Niet alle pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten hebben de enquête ook daadwerkelijk ingevuld. De onderzoekseenheden van dit onderzoek betreft 63 pedagogisch medewerkers (n=63) en 12 pedagogisch specialisten (n=12). In dit onderzoek is er daarom sprake van een non-respons van 210 pedagogisch medewerkers en 5 pedagogisch specialisten. De onderzoeker heeft hier in de planning van het onderzoek rekening mee gehouden.

4.2 Resultaten algemene vragen

In de enquête stonden tien algemene vragen. Deze vragen heeft de onderzoeker gebruikt om een algemeen beeld te krijgen van de respondenten. Aan het begin van de enquête werd de naam van de pedagogisch medewerker of pedagogisch specialist gevraagd. De namen van de respondenten zijn alleen gebruikt omdat er onder de ingevulde enquêtes een aantal leuke materialen werden verloot voor op de groep. Voor dit onderzoek zijn de namen van de respondenten verder niet gebruikt zodat de anonimiteit van de respondenten in dit onderzoek gewaarborgd wordt.

Enquêtevraag 1

De vestigingen van alle VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo heeft de onderzoeker ingedeeld per gemeente. Uit de resultaten blijkt dat alle vestigingen in de gemeente Kapelle, de gemeente Noord-Beveland en de gemeente Goes de enquête hebben ingevuld. In de gemeente Borsele, de gemeente Reimerswaal en de gemeente Schouwen-Duiveland hebben niet alle vestigingen de enquête ingevuld (zie figuur 5 tot en met 10, Bijlage IV).

Enquêtevraag 2

Uit de gegevens van de enquête blijkt dat 55% van de respondenten op een VVE-peutergroep werkt en 45% van de respondenten op een VVE-kinderdagverblijf (zie figuur 11, Bijlage IV).

Enquêtevraag 3

Uit de resultaten blijkt dat 80% van de respondenten dagelijks muziekactiviteiten inzet op zijn/haar groep. 16% van de respondenten heeft aangegeven dat ze dit wekelijks doen en 1% geeft aan dit maandelijks te doen. Ook blijkt uit de resultaten dat 3% alleen bij een speciale gebeurtenis (bijvoorbeeld met verjaardagen, Kerst of Sinterklaas) muziekactiviteiten inzet. Geen van de respondenten heeft aangegeven nooit muziekactiviteiten in te zetten op zijn of haar groep (zie figuur 12, Bijlage IV).

Enquêtevraag 7

55% van de respondenten geeft aan dat ze de kinderen alleen nieuwe liedjes aanleren bij een nieuw thema. 28% geeft aan dit maandelijks te doen en 8% leert wekelijks nieuwe liedjes aan. 9% leert de kinderen in hun groep alleen nieuwe liedjes aan bij een speciale gebeurtenis (zie figuur 16, Bijlage IV).

Enquêtevraag 11

Uit de resultaten blijkt dat 52% van de respondenten op de dag van het invullen van de enquête een muziekactiviteit heeft gedaan. 25% geeft aan een dag ervoor voor het laatst een muziekactiviteit te hebben gedaan. 17% van de respondenten heeft aangegeven de week ervoor voor het laatst een muzikale activiteit te hebben gedaan en 4% een maand geleden. 2% heeft ingevuld het niet meer te weten wanneer ze voor het laatst een muzikale activiteit met de groep hebben gedaan (zie figuur 20, Bijlage IV).

Enquêtevraag 13

97% van de respondenten heeft ingevuld dat muziek bijdraagt aan de lichamelijke ontwikkeling, de motorische ontwikkeling, de spraak- en taalontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind. Dit was het juiste antwoord. 3% van de respondenten heeft antwoord 2 (de spraak- en taalontwikkeling en de sociaal emotionele ontwikkeling) ingevuld en geen van de respondenten heeft antwoord 1 ingevuld (zie figuur 22, Bijlage IV).

Enquêtevraag 17

Op de vraag of muziekactiviteiten belangrijk zijn voor de ontwikkeling van een kind hebben alle respondenten hetzelfde antwoord ingevuld. 100% van de respondenten heeft aangegeven het met de stelling eens te zijn (zie figuur 26, Bijlage IV).

Enquêtevraag 22

Op de vraag of de respondenten een muziekinstrument bespelen heeft 78% nee geantwoord. 10% geeft aan blokfluit te spelen, 5% gitaar, 3% mondharmonica, 1% saxofoon en 3% geeft aan een ander muziekinstrument te bespelen (zie figuur 31, Bijlage IV).

Enquêtevraag 23

De vraag luidde als volgt: "Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?" 20% heeft deze vraag met nee beantwoord en 9% met ja. De overige 71% van de respondenten heeft ingevuld dat deze vraag niet van hen van toepassing is omdat ze geen muziekinstrument bespelen (zie figuur 32, Bijlage IV).

4.3 Resultaten deelvraag 1

Deelvraag 1 luidde als volgt: Met welk achterliggend doel bieden de pedagogisch medewerkers op dit moment muzikale activiteiten aan op VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Enquêtevraag 4

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat 31% van de respondenten op dit moment 3 van de 5 muziekactiviteiten doet. 28% geeft aan alle muziekactiviteiten uit te voeren en 25% geeft aan 4 van de 5 muziekactiviteiten te doen. Op dit moment doet 13% 2 van de 5 muziekactiviteiten en 3% geeft aan 1 van de 5 muziekactiviteiten te doen. Geen van de respondenten heeft in de enquête aangegeven dat ze op dit moment geen muziekactiviteiten doen (zie figuur 14, Bijlage IV).

Enquêtevraag 5

69% van de respondenten heeft in de enquête aangegeven dat ze met de kinderen wel eens bewust naar muziek luisteren. 31% geeft aan dit niet te doen (zie figuur 14, Bijlage IV).

Enquêtevraag 6

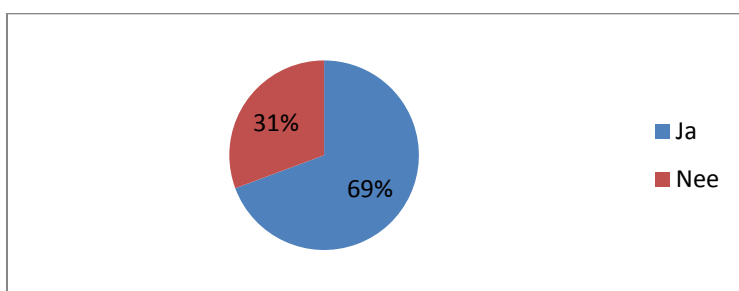
Op de vraag welke beweegactiviteiten op muziek de respondenten op dit moment doen geeft 9% aan alle genoemde beweegactiviteiten op dit moment te doen. 31% geeft aan 3 van de 4 beweegactiviteiten te doen en 41% geeft aan 2 van de 4 beweegactiviteiten te doen. 16% van de respondenten doet op dit moment 1 van de 4 beweegactiviteiten en 3% geeft aan op dit moment geen van de genoemde beweegactiviteiten te doen (zie figuur 15, Bijlage IV).

Enquêtevraag 8

Tijdens een thema gebruikt 95% van de respondenten een muzikale activiteit. 5% van de respondenten geeft aan dit niet te doen (zie figuur 17, Bijlage IV).

Enquêtevraag 9

Bij 69% van de respondenten is muziek een onderdeel van zijn/haar themaplanning. Bij 31% van de respondenten is dit niet het geval (zie figuur 1, hieronder).

Figuur 1: Resultaten enquêtevraag 9

Enquêtevraag 10

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat 80% van de respondenten wel eens klassieke muziek op zet om rust te creëren in de groep. 20% van de respondenten doet dit niet (zie figuur 19, Bijlage IV).

4.4 Resultaten deelvraag 2

Deelvraag 2 luidde als volgt: Wat belemmert de pedagogisch medewerkers op dit moment om meer muziek in te zetten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Enquêtevraag 12

Van alle respondenten heeft 51% aangegeven dat ze op alle momenten die als voorbeeld stonden beschreven muzikale activiteiten inzetten. 38% geeft aan dit op 3 van de 4 momenten te doen en 9% geeft aan dit op 2 van de 4 momenten te doen. 1% van de respondenten heeft aangegeven dit op 1 van de 4 momenten te doen en 1% van de respondenten geeft aan op geen van de momenten die als voorbeeld stonden beschreven muzikale activiteiten in te zetten (zie figuur 21, Bijlage IV).

Enquêtevraag 14

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat 57% van de respondenten gebruikt maakt van spontane zangimprovisatie en het zingen van kant-en-klare liedjes. 43% geeft aan alleen kant-en-klare liedjes te zingen in de groep. 0% van de respondenten geeft aan alleen gebruik te maken van spontane zangimprovisatie. 0% van de respondenten geeft aan nooit te zingen met zijn of haar groep (zie figuur 23, Bijlage IV).

Enquêtevraag 15

75% van de respondenten maakt gebruik van muziekinstrumenten als hij/zij muziek maakt in de groep. 17% van de respondenten geeft aan gebruik te maken van muziekinstrumenten en te experimenteren met muziek door middel van potten en pannenmuziek.

1% van de respondenten geeft aan alleen te experimenteren met muziek. 7% heeft ingevuld geen muziek te maken met zijn of haar groep (zie figuur 24, Bijlage IV).

Enquêtevraag 16

Op de vraag hoe enthousiast de respondenten zijn om muziekactiviteiten met de kinderen te doen heeft één respondent het cijfer één ingevuld wat gelijk staat aan: 'Ik vind het helemaal niet leuk om muziekactiviteiten met kinderen te doen'. 29 respondenten hebben het cijfer vijf ingevuld wat gelijk staat aan: 'Ik vind het ontzettend leuk om muziekactiviteiten met de kinderen te doen. Van de overige respondenten heeft niemand het cijfer twee ingevuld. Zes van de respondenten hebben het cijfer drie ingevuld en 39 respondenten hebben het cijfer vier ingevuld (zie figuur 25, Bijlage IV).

Enquêtevraag 18

89% van de respondenten heeft aangegeven zich bekwaam genoeg te voelen om muzikale activiteiten in te zetten op zijn of haar groep. 11% van de respondenten heeft ingevuld zich niet bekwaam te voelen (zie figuur 27, Bijlage IV).

Enquêtevraag 19

Uit de resultaten van de enquête blijkt dat 76% van de respondenten van zichzelf vindt over voldoende muzikaliteit te beschikken om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren. 24% van de respondenten geeft aan niet over voldoende muzikaliteit te beschikken (zie figuur 28, Bijlage IV).

Enquêtevraag 20

95% van de respondenten heeft aangegeven dat het pedagogisch klimaat op de groep hen voldoende veiligheid biedt om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren. 5% van de respondenten heeft aangegeven het niet met deze stelling eens zijn (zie figuur 29, Bijlage IV).

Enquêtevraag 21

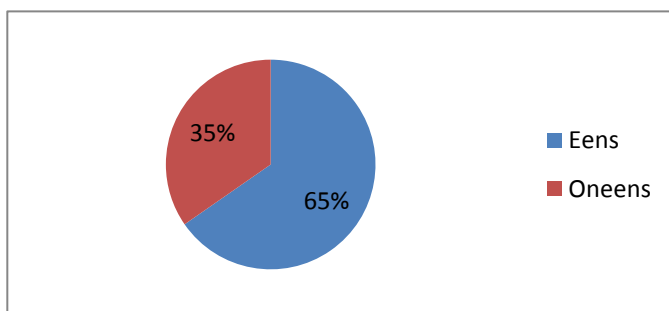
Als er tijdens het zingen van een liedje ouders binnen komen geeft 60% van de respondenten aan om daarna nog een liedje te zingen. 35% van de respondenten zingt nog een liedje en betreft de ouders erbij en 5% stopt met zingen (zie figuur 30, Bijlage IV).

Enquêtevraag 24

97% van de respondenten vindt het geen probleem als zijn of haar collega's hem of haar kunnen horen als hij of zij liedjes zingt met de kinderen. 3% van de respondenten geeft aan het wel een probleem te vinden (zie figuur 33, Bijlage IV).

Enquêtevraag 25

65% van de respondenten heeft aangegeven voldoende muzikale activiteiten in te zetten op zijn of haar groep. 35% heeft aangegeven onvoldoende muzikale activiteiten in te zetten (zie onderstaand figuur).

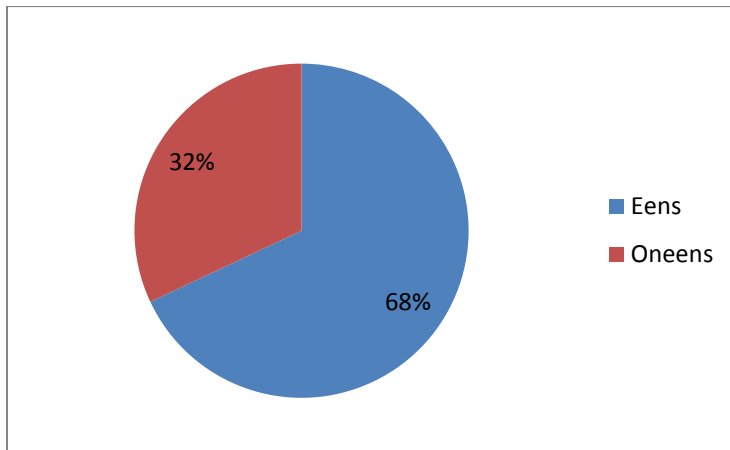
Figuur 2: Resultaten enquêtevraag 25

4.5 Resultaten deelvraag 3

Deelvraag 3 luidde als volgt: Welke handvatten wensen de pedagogisch medewerkers om in de toekomst een breder aanbod van muzikale activiteiten te realiseren op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Enquêtevraag 26

32% van de respondenten zou graag meer muzikale activiteiten willen inzetten op zijn of haar groep. 68% van de respondenten vindt dat ze voldoende muzikale activiteiten in zetten (zie in onderstaand figuur 3).

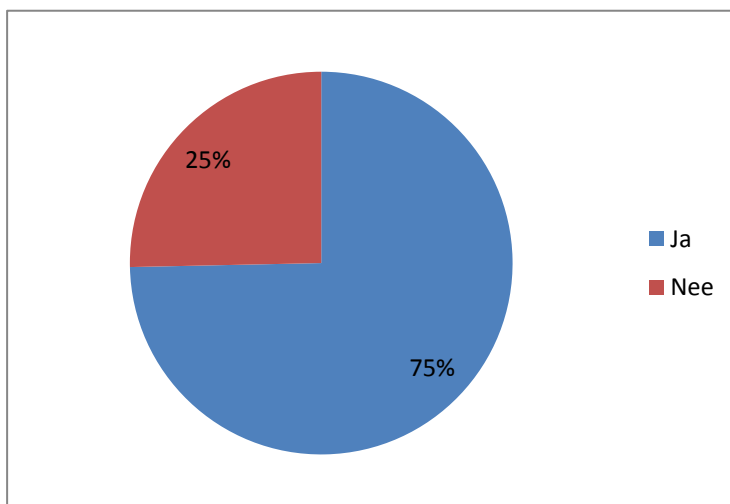
Figuur 3: Resultaten enquêtevraag 26

Enquêtevraag 27

21% van de respondenten heeft aangegeven behoefte te hebben aan praktische handvatten (optie 1). 24% van de respondenten heeft aangegeven behoefte te hebben aan coaching in de vorm van een training/workshop (optie 2). 29% heeft aangegeven hier beide behoefte aan te hebben. Van de overige respondenten heeft 3% aangegeven behoefte te hebben aan praktische handvatten, coaching en begeleiding van de pedagogisch specialist (optie 1, 2 en 3). 23% van de respondenten heeft aangegeven nergens behoefte aan te hebben (zie figuur 36, Bijlage IV).

Enquêtevraag 28

Als er een workshop/training zou komen over muziek in de groep zou 75% van de respondenten zich hiervoor aanmelden. 25% van de respondenten heeft aangegeven hier geen gebruik van te maken (zie onderstaand figuur).

Figuur 4: Resultaten enquêtevraag 28

4.6 Resultaten deelvraag 4

Deelvraag 4 luidde als volgt: Welke handvatten wensen de pedagogisch specialisten om de pedagogisch medewerkers te kunnen ondersteunen in het realiseren van een breder aanbod van muzikale activiteiten op de VVE- kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Enquêtevraag 29

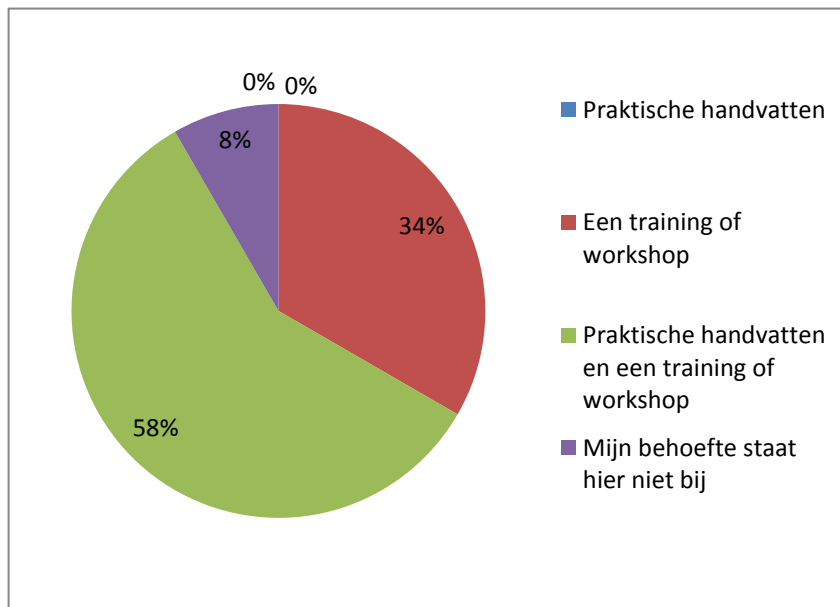
58% van de pedagogisch specialisten voelt zich voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten. 42% van de pedagogisch specialisten voelt zich hier onbekwaam voor (zie figuur 38, Bijlage IV).

Enquêtevraag 30

Van de pedagogisch specialisten heeft 58% aangegeven over voldoende muzikaliteit te beschikken om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten. Zoals in figuur 39, Bijlage IV, te lezen is heeft 42% van de pedagogisch specialisten aangegeven hier niet voldoende over te beschikken.

Enquêtevraag 31

Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heeft 58% van de pedagogisch specialisten aangegeven behoefte te hebben aan praktische handvatten en een training of workshop. 34% heeft aangegeven behoefte te hebben aan alleen een training of workshop. 8% van de respondenten heeft aangegeven dat zijn of haar behoefte er niet bij stond. Geen van de respondenten had behoefte aan alleen praktische handvatten (zie onderstaand figuur).

Figuur 5: Resultaten enquêtevraag 31

Enquêtevraag 32

42% van de pedagogisch specialisten heeft aangegeven dat er boeken met liedjes nodig zijn om op zijn/haar vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren. 17% heeft aangegeven muziekinstrumenten en boeken met liedjes nodig te hebben. 8 % van de respondenten heeft behoefte aan muziekinstrumenten. 33% van de pedagogisch specialisten heeft aangegeven dat hun behoefte er niet bij stond. En 8 % van de respondenten heeft aangegeven dat ze op zijn of haar vestiging nergens behoefte aan hebben (zie figuur 41, Bijlage IV).

5. Discussie

In dit hoofdstuk komt de discussie aan bod. Eerst zal er een analyse van de onderzoeksresultaten per deelvraag weergegeven worden. Daarna worden de sterkten en zwakten van het onderzoek beschreven waarin onder andere de Cronbach's Alpha scores vermeld staan.

5.1 Analyse van de resultaten

Per deelvraag zal er een korte analyse gegeven worden van de resultaten. Hierbij zal teruggekoppeld worden naar de gebruikte literatuur uit hoofdstuk 2 'Theoretisch kader' van dit onderzoeksrapport.

5.1.1 Analyse deelvraag 1

Naar aanleiding van de resultaten uit de enquête zijn er een aantal dingen die opvallen. Ondanks dat Lei e.a. (2015) aangegeven hebben dat het in de leeftijdsfase van de VVE-groepen niet altijd mogelijk is om gericht naar muziek te luisteren, geeft het merendeel van de respondenten aan wel eens bewust met de kinderen naar muziek te luisteren. 20% van de respondenten heeft aangegeven dat ze met de kinderen wel eens bewust naar klassieke muziek luisteren. Het achterliggende doel hierbij is dat ze doormiddel van de klassieke muziek rust willen creëren op de groep. Zoals Albers & Rikhof (2014) al aangaven vindt een pasgeboren baby het fijn om te luisteren naar rustige muziek. Ook kan zachte achtergrondmuziek voor een pasgeboren baby kalmerend werken. Ook beschreven Albers & Rikhof (2014) dat het voor peuters belangrijk is om een goede luisterhouding te ontwikkelen. Door te luisteren naar liedjes leert een kind hoe de zinnen in onze taal worden opgebouwd. Dit is voor peuters heel belangrijk voor de taalontwikkeling.

Zoals Albers & Rikhof (2014) aangaven kan er in de groepen van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen muziek worden gemaakt met kinderen. Welke muziekactiviteit je kiest hangt af van de leeftijd van de kinderen, de ontwikkelingsfase en de belangstelling van de kinderen in de groep. Van de vijf verschillende muziekactiviteiten die gegeven zijn in de enquête geeft het merendeel van de respondenten aan hier minimaal vier van uit te voeren op de groep. Uit de resultaten van dit onderzoek blijkt dat slechts een klein deel van de respondenten op dit moment alle vier de genoemde beweegactiviteiten met de kinderen doet. Uit de theorie blijkt echter dat alle verschillende aspecten die bij bewegen op muziek aan de orde komen de ontwikkeling van kinderen stimuleert. Een voorbeeld hiervan is dat volgens Lei e.a. (2015) kinderen die bewegen op klank en ritmeaspecten leren te bewegen op het tempo van de muziek. Ook leren de kinderen hierbij spelenderwijs de begrippen langzaam en snel. Pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten zouden bijvoorbeeld om deze reden een beweegactiviteiten met een achterliggend doel aan de kinderen kunnen aanbieden. Op de VVE-groepen van Kibeo wordt er thematisch gewerkt. Bijna alle respondenten geven aan tijdens een thema gebruik te maken van muzikale activiteiten. Hiervan neemt 69% van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten muzikale activiteiten op in zijn of haar themaplanning. Door muzikale activiteiten aan een thema toe te voegen ervaren kinderen verbanden met alle andere activiteiten rondom het thema, daardoor wordt volgens Albers & Rikhof (2014) een thema meer betekenisvol. Dit zou voor de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten een achterliggend doel kunnen zijn om tijdens een thema muzikale activiteiten in te zetten.

5.1.2 Analyse deelvraag 2

Volgens Albers & Rikhof (2014) zijn er gedurende de dag verschillende 'standaard' momenten waar je in de VVE-groepen gebruik kan maken van muziek, denk hierbij aan: voor of na het samen eten of als je met de kinderen in een kring wilt gaan zitten. Buitenom deze 'standaard' momenten kan je op bijna ieder moment van de dag gebruik maken van muziek. In de enquête stonden een aantal voorbeelden weergegeven waarop de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten gebruik kunnen maken van muziek.

Ongeveer de helft van de respondenten heeft aangegeven ook daadwerkelijk op alle momenten die beschreven stonden in het voorbeeld muziek te maken in de groep. Waarom de andere helft van de respondenten niet op alle beschreven momenten muziek maakt in de groep komt door deze vraag niet duidelijk naar voren. Volgens Vrolijk (2013) kan er bij de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten sprake zijn van belemmerende factoren zoals onbekwaamheid of jezelf niet veilig/prettig voelen in de groep. In dit onderzoek lijkt onbekwaamheid maar een kleine rol te spelen. Slechts een klein deel van de respondenten heeft aangegeven zich niet bekwaam te voelen. Ook geeft 60% van de respondenten aan geen problemen te ondervinden als er ouders binnen komen tijdens het zingen van een liedje. En ook geven bijna alle respondenten aan zich veilig/prettig te voelen als zijn of haar collega hem of haar kan horen zingen. Volgens Vrolijk (2013) bestaat zingen uit twee verschillende zangvormen, namelijk: de spontante zangimprovisatie en het zingen van kant-en-klare liederen. In de VVE-groepen kan er gebruik gemaakt worden van beide zangvormen. Welke je kiest hangt af van de situatie, de aanleiding om te gaan zingen en je muzikale vermogen (Vrolijk, 2013). Ondanks dat Vrolijk (2013) hier aangeeft dat je in de VVE groepen van beide zangvormen gebruik kan maken, komt er in dit onderzoek naar voren dat slechts de helft van de respondenten dit daadwerkelijk doet.

Volgens Vrolijk (2013) kan ook het pedagogisch klimaat, wat gekenmerkt wordt door verbonden- en veiligheid en waarin je elkaar de kans geeft om te laten zien wat voor talenten je in je hebt, hierbij een belangrijke rol spelen. Maar bijna alle respondenten hebben in dit onderzoek aangegeven dat het pedagogisch klimaat op de groep hen voldoende veiligheid biedt om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren. Uit dit onderzoek komt naar voren dat de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten ook het pedagogisch klimaat niet als een belemmerende factor wordt gezien.

Dat voor iedereen muzikaliteit is weggelegd blijkt uit het citaat van Gordon (2003) “Elk mens beschikt over muzikale vaardigheden en een zekere muzikaliteit. Het ontwikkelen van muzikaliteit is voor elk mens mogelijk”. In tegenstelling tot wat Gordon zegt komt er in dit onderzoek naar voren dat een kwart van de respondenten vindt over onvoldoende muzikaliteit te beschikken om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren. Dit is opvallend omdat slechts een klein deel van de respondenten heeft aangegeven zich niet bekwaam te voelen. Ook valt er in dit onderzoek op dat een ruime meerderheid aangegeven heeft enthousiast te zijn om muziekactiviteiten met de kinderen te doen. Maar ondanks het enthousiasme heeft 35% van de respondenten toch aangegeven op dit moment onvoldoende muzikale activiteiten in te zetten op de groep.

5.1.3. Analyse deelvraag 3

Ondanks dat er in de analyse van deelvraag 2 is beschreven dat 35% van de respondenten heeft aangegeven op dit moment onvoldoende muzikale activiteiten in te zetten op de groep, heeft ook 32% van de respondenten aangegeven in de toekomst graag meer muzikale activiteiten te willen inzetten op zijn of haar groep. Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep komen er wisselende wensen en behoeftes van de pedagogisch medewerkers naar voren. Het grootste deel van de respondenten heeft aangegeven behoefte te hebben aan praktische handvatten en aan coaching in de vorm van een training/workshop. Als er een training/workshop over muziek in de groep komen zou komen, zou drie kwart van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten zich hiervoor aanmelden. Vrolijk (2013) zijn definitie over het begrip muzikaliteit luidde als volgt: “Muzikaliteit is het vermogen van mensen om – in allerlei vormen van muzikaal gedrag – deel te nemen aan muzikale situaties die zich in diverse culturen manifesteren”. Door middel van de training/workshop zou het vermogen van muzikaliteit en de kennis over het belang van muzikale activiteiten van de pedagogisch medewerkers en de pedagogisch specialisten kunnen worden vergroot.

5.1.4 Analyse deelvraag 4

Op de vraag of de pedagogisch specialisten zich voldoende bekwaam voelen om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op gebied van muzikale activiteiten werd door de pedagogisch specialisten een wisselend antwoord gegeven. 58% van de pedagogisch specialisten voelt zich voldoende bekwaam maar de overige 42% niet. Zoals Vrolijk (2013) aangaf kan onbekwaamheid een belemmerende factor spelen op het gebied van muzikaliteit. Het lijkt erop dat dit voor de helft van de pedagogisch specialisten van toepassing is. Ook op de vraag of de pedagogisch specialisten over voldoende muzikaliteit beschikken om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten is geen eenduidig antwoord gegeven. Ook bij deze vraag heeft 58% van de pedagogisch specialisten aangegeven over voldoende muzikaliteit te beschikken en 42% heeft aangegeven hier onvoldoende over te beschikken. Net zoals bij de pedagogisch medewerkers heeft 90% van de pedagogisch specialisten aangegeven behoefte te hebben aan een training/workshop met daarin praktische handvatten om in de toekomst de pedagogisch medewerkers op een juiste manier te kunnen coachen op het gebied van muzikale activiteiten.

Zoals Vrolijk (2013) beschreven heeft, is iedereen zijn muzikale vermogen afhankelijk van erfelijke- en omgevingsfactoren. Volgens Vrolijk (2013) zullen mensen zich sterk muzikaal ontwikkelen als ze zijn opgegroeid in een omgeving waar muziek een belangrijke plaats inneemt. Om de kinderen van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen op te laten groeien in een omgeving waar muziek een belangrijke plaats inneemt is er volgens de pedagogisch specialisten behoefte aan verschillende materialen. 59% geeft aan dat er boeken met liedjes en/of muziekinstrumenten nodig zijn op zijn of haar vestigingen. 33% van de pedagogisch specialisten heeft aangegeven andere wensen en behoeftes te hebben om op de groep een omgeving te kunnen creëren waarbij muziek een belangrijke plaats inneemt. En 8% van de respondenten heeft aangegeven dat ze op zijn of haar vestiging nergens behoefte aan hebben. Dat de wensen en behoeften verschillend per respondent verschillend zijn is niet opvallend want volgens Honing (2013) is muziek alles waarvan wij vinden dat het muziek is, of beter gezegd, waar wij muziek in horen. In de enquête was er voor de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten ook nog ruimte om hun eigen wensen en behoeften te vermelden. Deze wensen en behoeften staan beschreven in Bijlage IX.

5.2 Sterkten en zwakten van het onderzoek

5.2.1 Sterkten van het onderzoek

In dit onderzoek kunnen enkele sterkten opgemerkt worden. De namen van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten zijn in dit onderzoek alleen gebruikt om een aantal leuke materialen voor op de groep te verloten. Voor dit onderzoek zijn de namen van de respondenten verder niet gebruikt zodat de anonimiteit van de respondenten in dit onderzoek gewaarborgd wordt. Een andere sterkte van dit onderzoek is dat de interne consistentie tussen de enquêtevragen uit de vierde schaal ($\alpha = .95$) erg hoog is. Het aantal respondenten kan in dit onderzoek gezien worden als een sterkte en als een zwakte van dit onderzoek. Aan dit onderzoek hebben, ondanks de hoge non-respons, 75 respondenten meegewerkt.

5.2.2 Zwakten van het onderzoek

Ook kent dit onderzoek een aantal zwakten. In dit onderzoek was er sprake van een non-respons van 210 pedagogisch medewerkers en 5 pedagogisch specialisten. Ondanks dat de onderzoeker hier in de planning van het onderzoek rekening mee heeft gehouden, kan dit worden gezien als een zwakte van dit onderzoek omdat in de gemeente Borsele, de gemeente Reimerswaal en de gemeente Schouwen-Duiveland hebben niet alle vestigingen de enquête hebben ingevuld.

De Cronbach's Alpha van het gehele meetinstrument kent een zwakke interne consistentie ($\alpha=.05$). Dit betekent voor de instrumentele validiteit dat deze wordt verlaagd. Ook de interne consistentie tussen de enquêtevragen uit de eerste schaal ($\alpha=.03$), de tweede schaal ($\alpha=.05$), en de derde schaal ($\alpha=.30$) in dit onderzoek is laag. Er is geen sprake van een interne samenhang tussen de enquêtevragen. Op welke manier de Cronbach's Alpha score van de enquête in een aanvullend onderzoek verhoogd kan worden, wordt beschreven in hoofdstuk 6.2 Aanbevelingen.

Doordat de onderzoeker voor dit onderzoek gebruik heeft gemaakt van SPSS heeft de onderzoeker voor het verspreiden van de enquête deze nog moeten bijstellen. In de eerste versie van de enquête had de onderzoeker onder andere gebruik gemaakt van open vragen en meer ruimte voor de eigen mening van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten. Omdat dit door het gebruik van SPSS helaas bijgesteld moest worden is de mening van de respondenten niet overal duidelijk naar voren gekomen. Dit kan worden meegenomen als zwakte van het onderzoek.

6. Conclusies en aanbevelingen

In dit hoofdstuk wordt er een conclusie gegeven op de deelvragen en op de centrale onderzoeksvraag van het onderzoek. Ook zullen er vanuit de bevindingen van het onderzoek aanbevelingen gegeven worden.

6.1 Conclusies

6.1.1 Conclusie deelvraag 1

Deelvraag 1 luidde als volgt: Met welk achterliggend doel bieden de pedagogisch medewerkers op dit moment muzikale activiteiten aan op VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Uit dit onderzoek komt naar voren dat de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten muzikale activiteiten aanbieden op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen met verschillende achterliggende doelen. Zo komt er in dit onderzoek naar voren dat er op dit moment door verschillende pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten muziek wordt ingezet om rust te creëren op de groep. Ook worden er rondom een thema door bijna alle pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten muzikale activiteiten gebruikt. Door muzikale activiteiten wordt een thema meer betekenisvol. Dit zou voor de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten een achterliggend doel kunnen zijn om tijdens een thema muzikale activiteiten in te zetten.

6.1.2 Conclusie deelvraag 2

Deelvraag 2: Wat belemmert de pedagogisch medewerkers op dit moment om meer muziek in te zetten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

Uit dit onderzoek komt er naar voren dat de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten vinden dat ze op dit moment over onvoldoende muzikaliteit beschikken om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren. De pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten die hebben meegewerkt aan dit onderzoek geven aan dat dit hen op dit moment belemmert om meer muziek in te zetten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo.

6.1.3 Conclusie deelvraag 3

Deelvraag 3: Welke handvatten wensen de pedagogisch medewerkers om in de toekomst een breder aanbod van muzikale activiteiten te realiseren op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

De pedagogisch medewerkers die hebben meegewerkt aan dit onderzoek geven aan dat ze praktische handvatten en coaching in de vorm van een training/workshop wensen om in de toekomst een breder aanbod van muzikale activiteiten te realiseren op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Door middel van de training/workshop zou ook het vermogen van muzikaliteit en de kennis over het belang van muzikale activiteiten op de groep van de pedagogisch medewerkers en de pedagogisch specialisten kunnen worden vergroot.

6.1.4 Conclusie deelvraag 4

Deelvraag 4: Welke handvatten wensen de pedagogisch specialisten om de pedagogisch medewerkers te kunnen ondersteunen in het realiseren van een breder aanbod van muzikale activiteiten op de VVE- kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?

De pedagogisch specialisten die hebben meegewerkt aan dit onderzoek hebben bijna allemaal aangegeven behoefte te hebben aan een training/workshop om in de toekomst de pedagogisch medewerkers op een juiste manier te kunnen ondersteunen in het realiseren van een breder aanbod van muzikale activiteiten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. Om de kinderen van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen een breder aanbod van muzikale activiteiten aan te kunnen bieden is er volgens de pedagogisch specialisten ook behoefte aan verschillende materialen. Boeken met liedjes, muziekinstrumenten en praktische handvatten zijn er nodig om op de groep een omgeving te kunnen creëren waarbij muziek een belangrijke plaats inneemt.

6.1.5 Conclusie centrale onderzoeksvraag

Centrale onderzoeksvraag: “Op welke wijze kan een breder aanbod van muzikale activiteiten geïntegreerd worden in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo?”

Om muzikale activiteiten te kunnen integreren in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo kan geconcludeerd worden dat het, ten opzichte van de huidige situatie, nodig is om enkele wijzingen door te voeren. De pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten vinden dat ze op dit moment over onvoldoende muzikaliteit beschikken om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren. De pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten die hebben meegewerkt aan dit onderzoek geven aan dat dit hen zodanig belemmert om op dit moment meer muzikale activiteiten in te zetten op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo. De pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten geven aan dat ze praktische handvatten en coaching in de vorm van een training/workshop wensen. Door middel van de training/workshop zou het vermogen van muzikaliteit en de kennis over het belang van muzikale activiteiten op de groep van de pedagogisch medewerkers en de pedagogisch specialisten kunnen worden vergroot. Als het vermogen van muzikaliteit en de kennis over het belang van muzikale activiteiten op de groep bij de pedagogisch specialisten wordt vergroot, kunnen ze in de toekomst de pedagogisch medewerkers op een juiste manier ondersteunen in het realiseren van een breder aanbod van muzikale activiteiten en er op toe zien dat muzikale activiteiten langzamerhand steeds meer worden geïntegreerd in het dagprogramma van de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen van Kibeo.

Om een breder aanbod van muzikale activiteiten aan te kunnen bieden is er volgens de pedagogisch specialisten ook behoefte aan verschillende materialen. Boeken met liedjes, muziekinstrumenten en praktische handvatten zijn er nodig om op de VVE-kinderdagverblijven en peutergroepen een omgeving te kunnen creëren waarbij muziek een belangrijke plaats inneemt.

6.2 Aanbevelingen

- ♪ Als in 2016 alle locaties van Hoeksche Waard-Oost en Barendrecht ook geregistreerde VVE-vestigingen zijn, zou er een aanvullend onderzoek kunnen plaatsvinden. Ook kan in een aanvullende onderzoek deelvraag 1 uitgebreider worden behandeld zodat de er duidelijker naar voren kan komen met welke achterliggende doelen de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten op dit moment muzikale activiteiten inzetten. Ook kan er bij een aanvullend onderzoek eventueel in de enquête door middel van open vragen meer ruimte zijn voor eigen inbreng van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten.
- ♪ Bij een aanvullend onderzoek zal de enquête voor een hogere Cronbach's Alpha score aangepast moeten worden. Door in een aanvullend onderzoek enquêtevraag 9 "Is muziek onderdeel van uw themaplanning?" uit de enquête te verwijderen kan de Cronbach's Alpha in schaal 1 worden verhoogd naar ($\alpha=.37$). In schaal 2 zou enquêtevraag 19 "Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren" verwijderd moeten worden om de Cronbach's Alpha score te verhogen naar ($\alpha= .20$). Om de Cronbach's Alpha score van schaal 3 te verhogen zou in een aanvullend onderzoek enquêtevraag 28 "Als er een workshop/training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden" moeten worden verwijderd. Als deze vraag uit de enquête wordt gehaald wordt de Cronbach's Alpha score van schaal 3 ($\alpha= .24$). In schaal 4 zou er geen enquêtevraag moeten worden verwijderd. Dat zou de Cronbach's Alpha scores van schaal 4 verlagen.
- ♪ Bij dit onderzoek komt er duidelijk naar voren dat er door de pedagogisch specialisten en pedagogisch medewerkers behoefte is aan coaching in de vorm van een training/workshop. Door middel van de training/workshop zou het vermogen van muzikaliteit en de kennis over het belang van muzikale activiteiten op de groep van de pedagogisch medewerkers en de pedagogisch specialisten kunnen worden vergroot.
- ♪ Doordat er in dit onderzoek naar voren is gekomen dat er behoefte is aan verschillende materialen op de groep wil de onderzoeker door middel van een stappenplan 'muziektassen' introduceren bij Kibeo. In deze muziektassen zit onder andere theorie over het belang van muziekactiviteiten op de groep, boeken met liedjes, muziekinstrumenten, ideeën voor muziekactiviteiten en praktische handvatten voor de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten. In dit stappenplan staat beschreven hoe de inhoud van deze tassen eruit ziet en op welke manier er een pilot met deze muziektassen kan worden uitgevoerd. Het stappenplan 'muziektassen' is bijgevoegd als Bijlage XII.

Referenties

- Albers, M., & Rikhof, R. (2014). *Muziek tussen school en school*. Haarlem: De Toorts.
- (2014). *Algemeen pedagogisch beleid Kibeo*. Goes: Kibeo.
- Baarda, B. (2009). *Dit is onderzoek!* Groningen: Noordhoff Uitgevers bv.
- Bastian, H. G. (2014). *Muziek maakt slim*. Pantha Rhei.
- Bloom, L. (1993). *The transition from infancy to language: Acquiring the power of expression*. New York: Cambridge University Press.
- Feldman, R. (2012). *Ontwikkelingspsychologie*. Benelux: Pearson.
- Glabbeek, N. v. (2009). *Succesvol studeren communiceren en onderzoeken*. Pearson Education Benelux.
- Gordon, E. (2003). *A Music Learning Theory for Newborn and Young Children*. Chicago: GIA Publications.
- Havenkort, F., Lei, R. v., & Noordam, L. (2008). *Kleuterwijs*. Born: Boom & van Ketel.
- Honing, H. (2014). *Iedereen is muzikaal*. Nieuw Amsterdam.
- Lei, R. v., Haverkort, F., & Noordam, L. (2015). *Muziek meester!* ThiemeMeulenhoff bv.
- Lenssen, R. (2011). *Smart resultaat- en functiegericht coachen*. Leidschendam: Quist.
- Lingsma, M. (2012). *Aan de slag met teamcoaching*. Amsterdam: Boom/Nelissen.
- Nap-Kolhoff, E., Schilt-Mol, T. v., & Vallen, T. (2008). *VVE-catalogus*. Amsterdam: Aksant.
- Rijt, H. v., & Plooi, F. (2015). *Oei, ik groei!* Utrecht: Kosmos.
- Schepens, A. (1995). *Leren in de kinderopvang 6*. Rijswijk: Nijgh & Van Ditmar.
- Schepens, H. (2015). *Management informatie systeem*. Goes.
- Heijden, A. van der & Jong, L. d. (2005). *Gevangen in een schelp*. Groningen/Houten: Wolters-Noordhoff bv.
- Vrolijk, R. (2013). *Nieuw geluid*. Noordhoff Uitgevers B.V.
- Wiechers, H. (2015). *Muziekkriebels*. Amsterdam: Uitgeverij SWP.

Bijlage I: De pedagogische cirkel.

Bijlage II: Lijst met geschikte instrumenten & materialen voor kinderen van 0- 4 jaar

 = muziekinstrument	Baby's 0-2 jaar		Peuters 2-4 jaar	
	Zonder toezicht	Met toezicht	Zonder toezicht	Met toezicht
Autootjes		X	X	
Badeend	X		X	
Bal (evt. met bel)	X		X	
Bellenrol		X		
 Belletjes (stokje of als armbandje)		X	X	
Blokken	X		X	
 Buigratel			X	
 Buistrom		X	X	
Deken of laken				X
Doekje of slab	X		X	
Driewieler			X	
Fietsbellen			X	
 Flessenxylofoon				X
 Fluit (evt. drietoonsfluitje)		X	X	
 Guiro (rasp)			X	
Handdoek		X	X	
Handpop	X		X	
Hobbelpaard		X	X	
Kerstboom (Stof of papier)			X	
 Keyboard				X
 Klankstaven		X	X	
 Klokkenspel			X	
Knuffel	X		X	
Linten			X	X
 Lotusfluit/songwhistle (trekfluit)			X	
 Maracas (of eiermaracas)	X		X	
 Mondharmonica			X	
Muts (of pietenmuts)		X	X	
Pannen (-deksels)		X	X	
Papier (of karton)		X	X	
Paraplu			X	
Pop	X		X	
 Ritmestokjes			X	X
 Schellenring			X	
Schommel		X	X	X
 Schudkoker	X		X	
Sneeuwbolletje		X	X	X
Speeldoosje (bijv. sieradendoosje met muziekje)		X	X	X

Speelgoedbij		X	X	
Speelgoeditjes (paaseitjes)		X	X	X
Speelgoedmolentjes (blaasmolentje)		X	X	
Speelgoedmuis	X		X	
♫ Speelgoedpiano		X	X	
Spiegel (ev.t handspiegel)		X	X	X
Stoel(tje)		X	X	
♫ Tjieddoosje	X		X	
Touwtje			X	X
Treintje		X	X	
♫ Trommel/tamboerijn		X	X	
Vliegtuigje			X	
♫ Waterfluitje				X
Watten		X	X	
Wipwap		X	X	X
♫ Xylophano		X	X	

Tabel 3: *Lijst met geschikte instrumenten & materialen voor kinderen van 0 - 4 jaar*

(Albers & Rikhof, 2014)

Bijlage III: Enquête muziekaanbod Kibeo

Mijn naam is (optioneel):

1. Ik werk op de volgende vestiging:

(als u op meerdere vestigingen werkt, kies dan de vestiging waar u de meeste uren werkt).

- ☐ Kibeo Deken Tomaslaan 's Heerenhoek
- ☐ Kibeo Egelantierstraat 's Gravenpolder
- ☐ Kibeo Hertenweg Nieuwdorp
- ☐ Kibeo Kalootstraat Borssele
- ☐ Kibeo Mr Dr Messtraat Overzande
- ☐ Kibeo Oostendestraat Hoedenskerke
- ☐ Kibeo Scheldestraat Lewedorp
- ☐ Kibeo Sportweg Kwadendamme
- ☐ Kibeo Stengeplein Heinkenszand
- ☐ Kibeo van der Bijlparkstraat Oudelande
- ☐ Kibeo van Tilburghstraat Driewegen
- ☐ Kibeo Burg. Sandbergstraat Krabbendijke
- ☐ Kibeo Cromvlietstraat Rilland
- ☐ Kibeo Eendracht Hansweert
- ☐ Kibeo Groene Kruisstraat Waarde
- ☐ Kibeo Hontestraat Rilland
- ☐ Kibeo Moerplein Yerseke
- ☐ Kibeo Montessoristraat Kruiningen
- ☐ Kibeo Slotstraat Kruiningen
- ☐ Kibeo Dijkwelseweg Kapelle
- ☐ Kibeo Kromomme Wemeldinge
- ☐ Kibeo Lange Meet Kapelle
- ☐ Kibeo Barkey Wolfstraat Geersdijk
- ☐ Kibeo Hovenierstraat Colijnsplaat
- ☐ Kibeo Julianastraat Wissenkerke
- ☐ Kibeo Nieuwstraat Kamperland
- ☐ Kibeo Wilhelminastraat Kortgene
- ☐ Kibeo 't Vrije Zierikzee
- ☐ Kibeo de Meerpaal Bruinisse
- ☐ Kibeo dr. Schuttestraat Oosterland
- ☐ Kibeo Emil Sandströmweg Zierikzee
- ☐ Kibeo Ingridstraat Scharendijke
- ☐ Kibeo Julianastraat Burgh-Haamstede
- ☐ Kibeo Kabbelaarsbank Zierikzee
- ☐ Kibeo Kerkplein Brouwershaven
- ☐ Kibeo Mauritsweg Renesse
- ☐ Kibeo Mr. P. Moggestraat Dreischor
- ☐ Kibeo Ribestraat Nieuwerkerk
- ☐ Kibeo Scheldestraat Zierikzee
- ☐ Kibeo Vloedstraat Kerkwerpe
- ☐ Kibeo Kuyperlaan Goes
- ☐ Kibeo Bergweg Goes
- ☐ Kibeo Reigerstraat Goes
- ☐ Kibeo Elvis Presleylaan Goes

- Kibeo Boogstraat 's Heer Arendskerke
- Kibeo Schimmelpenninckstraat Kloetinge
- Kibeo Merellaan Goes
- Mijn vestiging staat hier niet bij

2. Ik werk op de / het:

- Peutergroep
- Kinderdagverblijf

3. Hoe vaak zet u muziekactiviteiten in op uw groep:

- Dagelijks
- Wekelijks
- Maandelijks
- Alleen bij een speciale gebeurtenis (verjaardag/Kerst/Sinterklaas/etc.)
- Nooit

4. Welke muziekactiviteiten doet u op dit moment?

Muziekactiviteiten zijn:

- Het zingen van liedjes
- Luisteren naar muziek
- Het maken van muziek
- Bewegen op muziek
- Gebruik maken van muziekinstrumenten

Welke muziekinstrumenten doet u op dit moment?

- Geen van bovenstaande muziekactiviteiten
- 1 van de 5 muziekactiviteiten
- 2 van de 5 muziekactiviteiten
- 3 van de 5 muziekactiviteiten
- 4 van de 5 muziekactiviteiten
- Alle bovenstaande muziekactiviteiten

5. Luistert u met de kinderen wel eens bewust naar muziek (niet als achtergrondmuziek) ?

- Ja
- Nee

6. Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?

Een beweegactiviteit op muziek kan op verschillende manieren:

- Bewegen op klank-of-ritme aspecten (bijv. slaan op een trom: hard stampen, triangel: op de tenen lopen)
- Bewegen met materialen (bijv. met linten)
- Het zingen van speelliedjes (liedjes met vaste bewegingen bijv. 'Wij maken een kringetje')
- Vrij op muziek bewegen

Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?

- Geen van bovenstaande beweegactiviteiten
- 1 van de 4 beweegactiviteiten
- 2 van de 4 beweegactiviteiten
- 3 van de 4 beweegactiviteiten
- Alle bovenstaande beweegactiviteiten

7. Hoe vaak leert u de kinderen in uw groep nieuwe liedjes aan?

- ☐ Wekelijks
- ☐ Maandelijks
- ☐ Alleen bij een nieuw thema
- ☐ Alleen bij een speciale gebeurtenis

8. Gebruikt u tijdens een thema muzikale activiteiten?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

9. Is muziek een onderdeel van uw themaplanning?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

10. Zet u wel eens klassieke muziek op om rust te creëren in de groep?

- ☐ Ja
- ☐ Nee

11. Wanneer heeft u voor het laatst een muzikale activiteiten gedaan met uw groep?

- ☐ Vandaag
- ☐ Gisteren
- ☐ Vorige week
- ☐ Vorige maand
- ☐ Dat weet ik niet meer

12. Muzikale activiteiten kunt op verschillende momenten op een dag inzetten.

Bijvoorbeeld:

- *Rituelen (bijv. opruimen)*
- *Dag opening/sluiting*
- *Thema's*
- *Spontane muziekactiviteiten*

Ik zet muzikale activiteiten in bij:

- ☐ Geen van bovenstaande momenten
- ☐ 1 van de 4 bovenstaande momenten
- ☐ 2 van de 4 bovenstaande momenten
- ☐ 3 van de 4 bovenstaande momenten
- ☐ Alle bovenstaande momenten

13. Muziek draagt bij aan:

Welk antwoord is juist?

- ☐ Antwoord 1: De lichamelijke ontwikkeling en de motorische ontwikkeling van het kind.
- ☐ Antwoord 2: De spraak- en taalontwikkeling en de sociaal emotionele ontwikkeling van het kind.
- ☐ Antwoord 3: De lichamelijke ontwikkeling, de motorische ontwikkeling, de spraak- en taalontwikkeling en de sociaal-emotionele ontwikkeling van het kind.
- ☐ Geen van bovenstaande antwoorden

14. Als ik zing in de groep, maak ik gebruik van:

- ☐ Spontane zangimprovisatie
- ☐ Het zingen van kant-en-klare liedjes
- ☐ Spontane zangimprovisatie en het zingen van kant-en-klare liedjes
- ☐ Ik zing niet met mijn groep

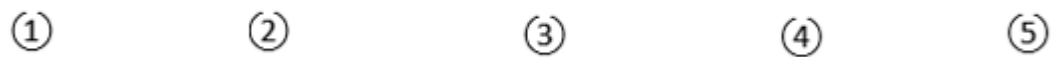
15. Als ik muziek maak in de groep, dan:

- ☐ Maak ik gebruik van muziekinstrumenten
- ☐ Experimenteer ik met muziek (potten-en-pannenmuziek)
- ☐ Maak ik gebruik van muziekinstrumenten en experimenteer ik met muziek (potten-en-pannenmuziek)
- ☐ Ik maak geen muziek met mijn groep

16. Hoe enthousiast bent u om muziekactiviteiten met de kinderen te doen?

Cijfer 1: Ik vind het helemaal niet leuk om muziekactiviteiten met de kinderen te doen.

Cijfer 5: Ik vind het ontzettend leuk om muziekactiviteiten met de kinderen te doen.

17. Muziekactiviteiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

18. Ik voel mij bekwaam genoeg om muzikale activiteiten in te zetten op de groep.

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

19. Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren.

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

20. Het pedagogisch klimaat op de groep biedt mij voldoende veiligheid om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren.

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

21. Tijdens het zingen van een liedje komen er ouders binnen. Wat doet u?

- ☐ Ik stop met zingen
- ☐ Ik zing nog een liedje
- ☐ Ik zing nog een liedje en betrek de ouders erbij

22. Bespeelt u zelf een muziekinstrument?

- ☐ Ja, ik speel trompet
- ☐ Ja, ik speel klarinet
- ☐ Ja, ik speel saxofoon
- ☐ Ja, ik speel mondharmonica
- ☐ Ja, ik speel viool
- ☐ Ja, ik speel gitaar
- ☐ Ja, ik speel blokfluit
- ☐ Ja, ik speel piano
- ☐ Ja, maar mijn muziekinstrument staat hier niet bij
- ☐ Nee

23. Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?

- ☐ Ja
- ☐ Nee
- ☐ Deze vraag is niet voor mij van toepassing

24. Ik vind het geen probleem als mijn collega's mij kunnen horen als ik liedjes zing met de kinderen

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

25. Ik zet voldoende muzikale activiteiten in op mijn groep

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

26. Ik zou graag meer muzikale activiteiten in willen zetten op mijn groep

- ☐ Eens
- ☐ Oneens

27. Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep heb ik behoefte aan:

Optie 1: Praktische handvatten

Optie 2: Coaching (training/workshop)

Optie 3: Begeleiding (van de pedagogisch specialist)

- ☐ Optie 1
- ☐ Optie 2
- ☐ Optie 3
- ☐ Optie 1 en optie 2
- ☐ Optie 1 en optie 3
- ☐ Optie 2 en optie 3
- ☐ Optie 1, 2 en 3
- ☐ Ik heb nergens behoefte aan

28. Als er een workshop/training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden

- ☐ Ja
- ☐ Nee

~Vraag 29 t/m 32 zijn alleen bedoeld voor de pedagogisch specialisten~

29. Ik voel mij voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten

- ☐ Eens
- ☐ Oneens
- ☐ Deze vraag is niet voor mij van toepassing

30. Ik beschik over voldoende muzikaliteit om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten

- ☐ Eens
- ☐ Oneens
- ☐ Deze vraag is niet voor mij van toepassing

31. Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heb ik behoefte aan:

- ☐ Praktische handvatten
- ☐ Een training of workshop
- ☐ Praktische handvatten en een training of workshop
- ☐ Mijn behoefte staat hier niet bij
- ☐ Ik heb nergens behoefte aan
- ☐ Deze vraag is niet voor mij van toepassing

32. Om op mijn vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren is er behoefte aan:

- ☐ Muziekinstrumenten
- ☐ Boeken met liedjes
- ☐ Muziekinstrumenten en boeken met liedjes
- ☐ De behoefte voor mijn vestigingen staat hier niet bij
- ☐ Op mijn vestiging is nergens behoefte aan
- ☐ Deze vraag is niet voor mij van toepassing

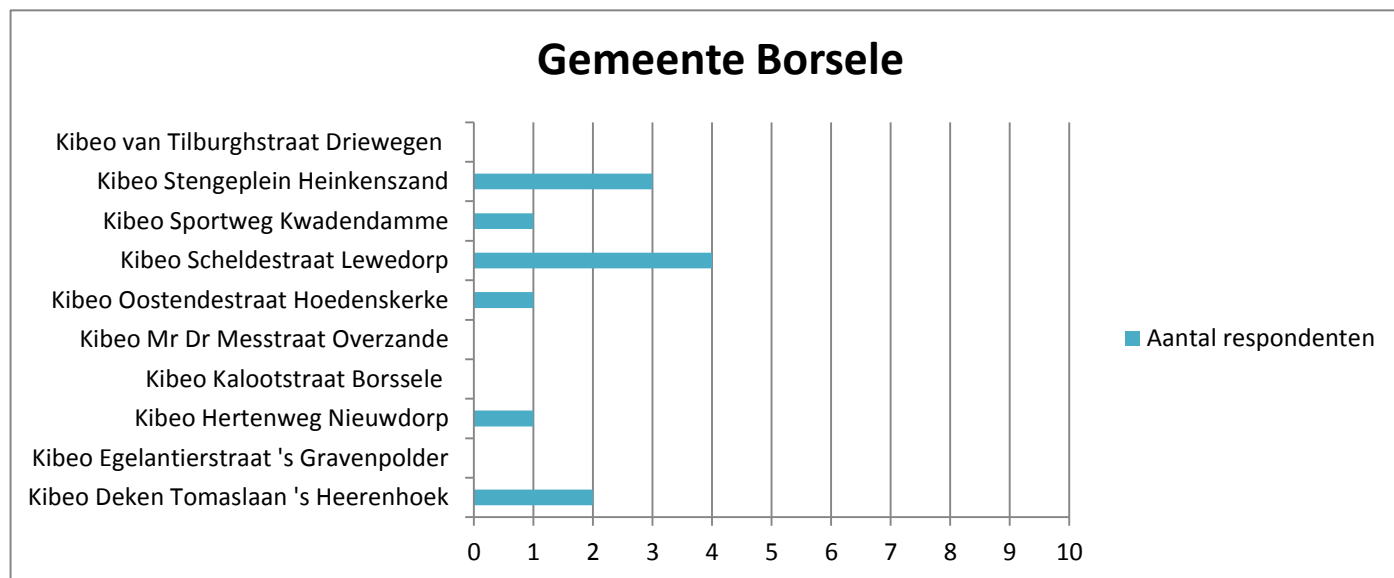
Dit was het einde van de enquête

Bedankt voor uw medewerking

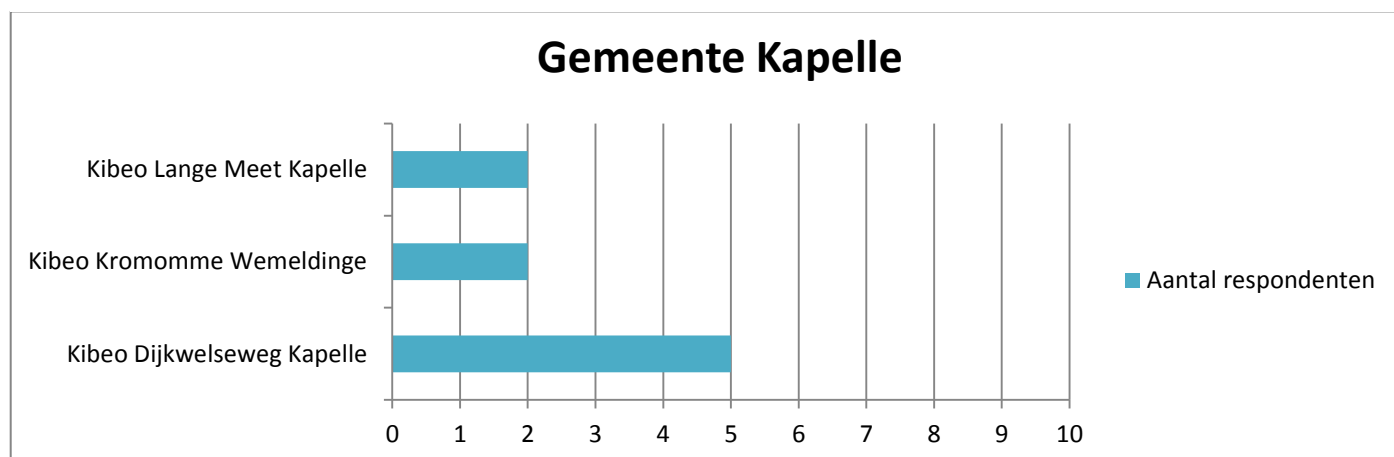
Hieronder is nog plaats voor aanvullende opmerkingen of ideeën:

Bijlage IV: Resultaten enquêtes

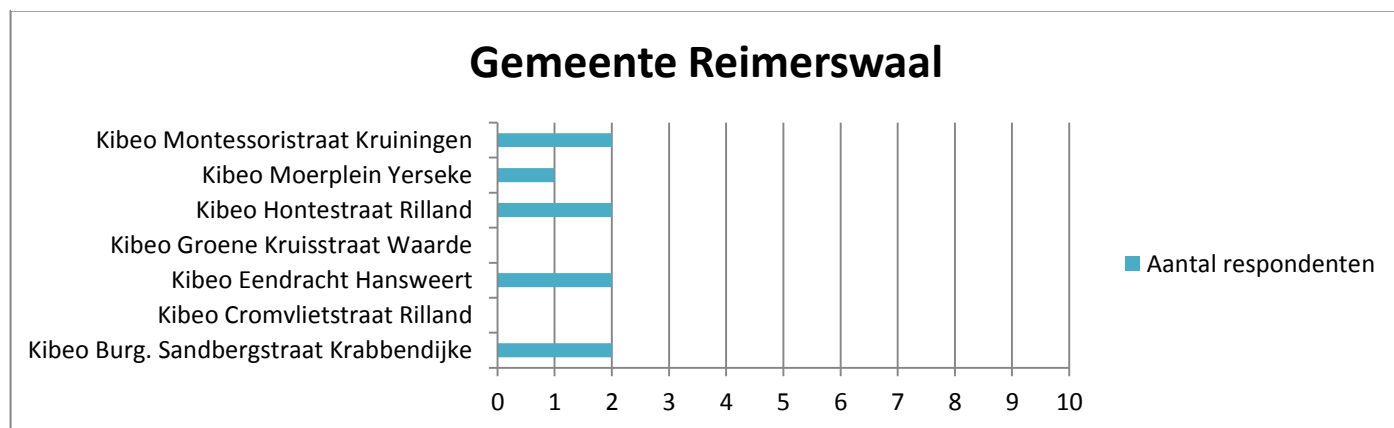
1. Ik werk op de volgende vestiging:

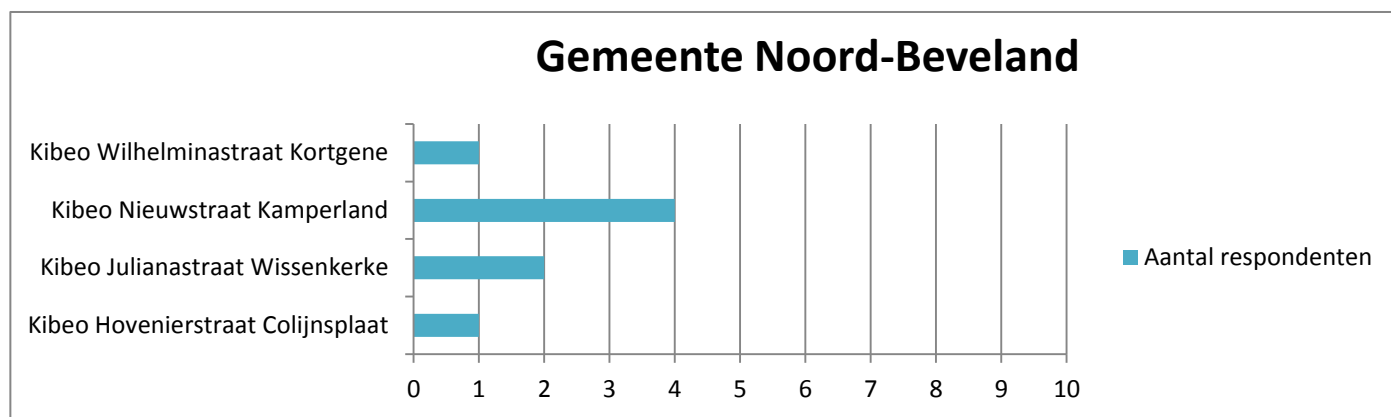
Figuur 6: Gemeente Borsele

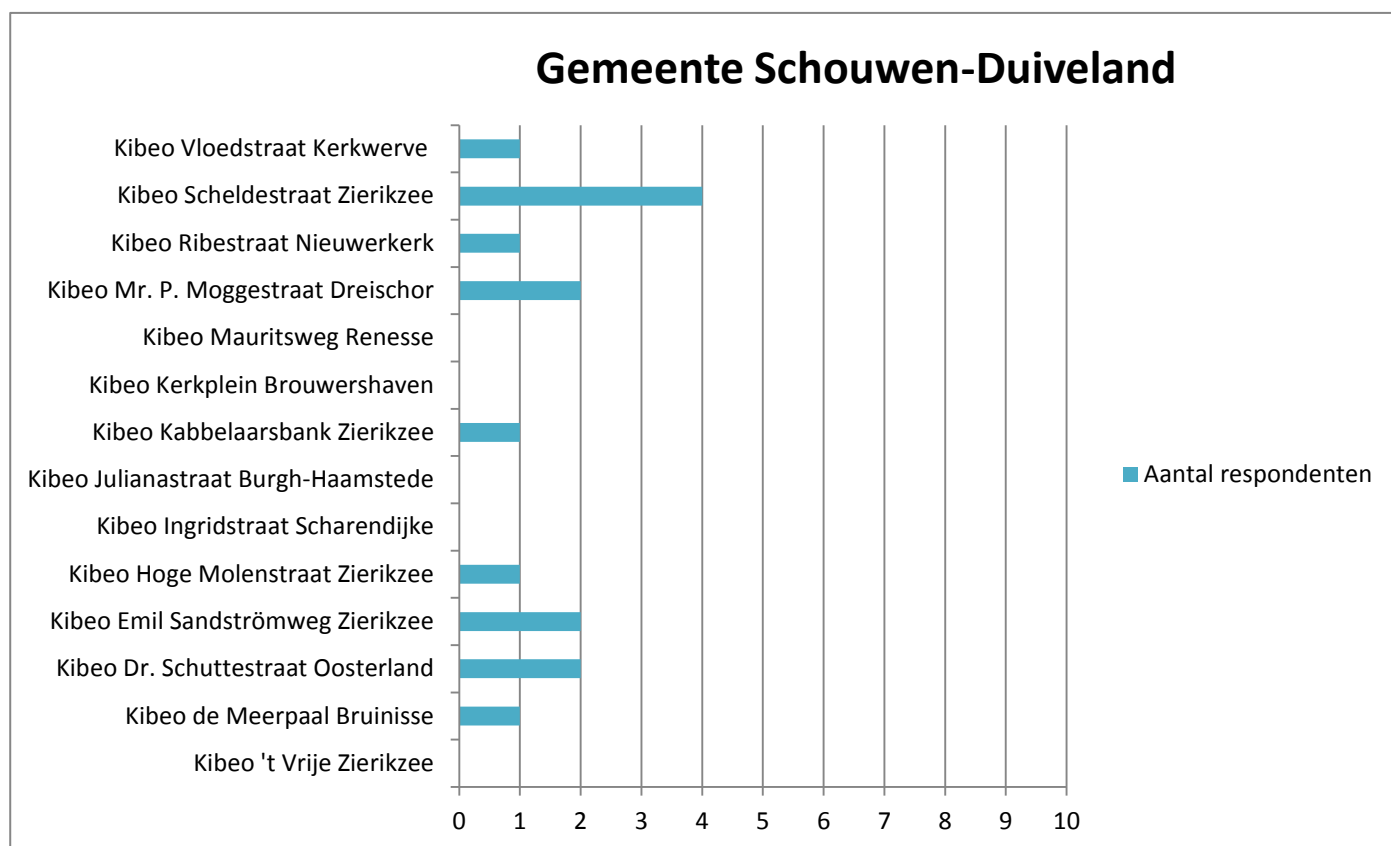
Figuur 7: Gemeente Kapelle

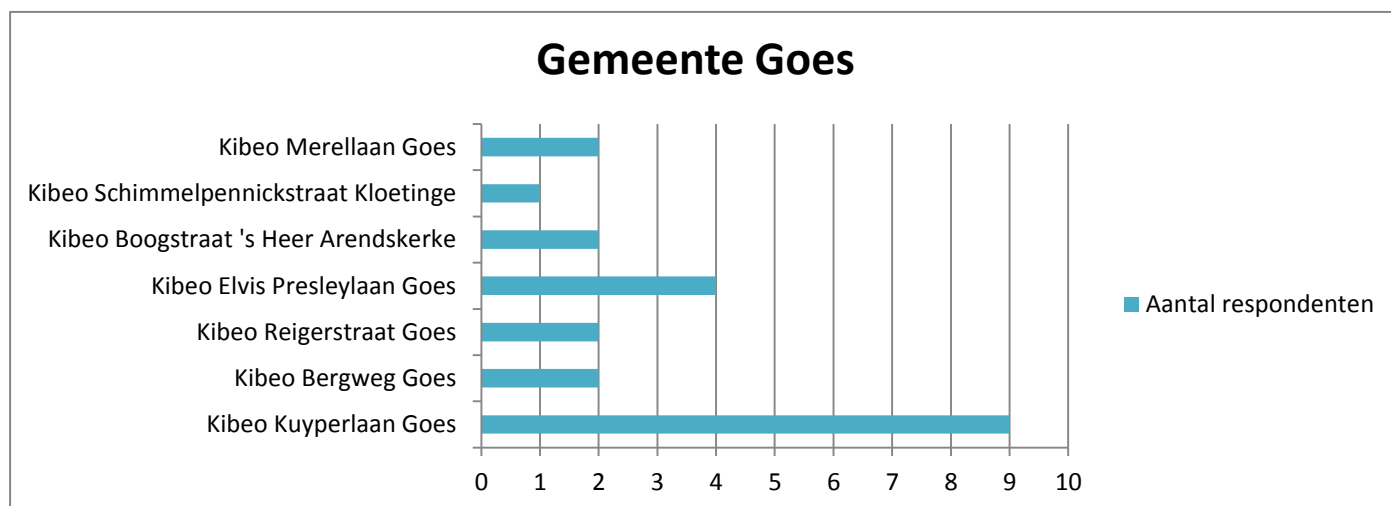
Figuur 8: Gemeente Reimerswaal

Figuur 9: Gemeente Noord-Beveland

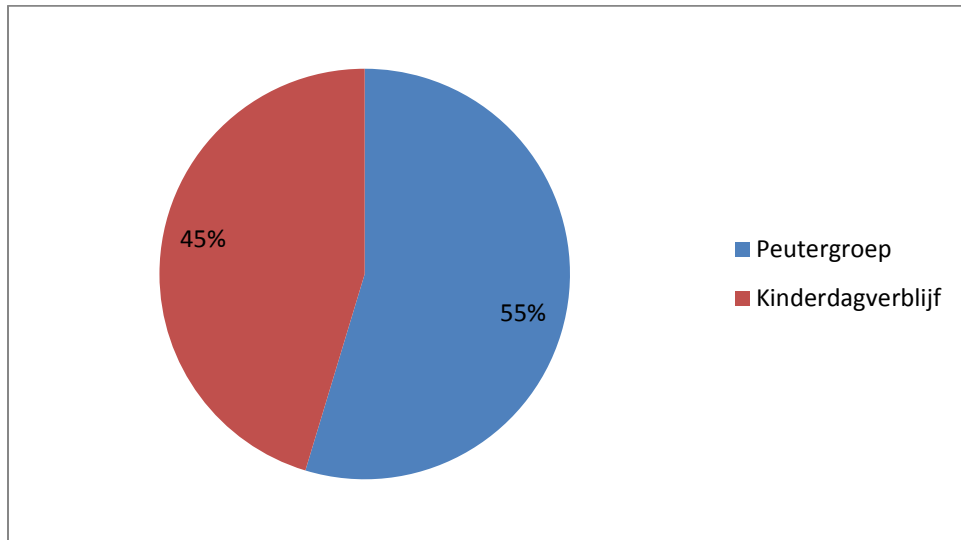

Figuur 10: Gemeente Schouwen-Duiveland

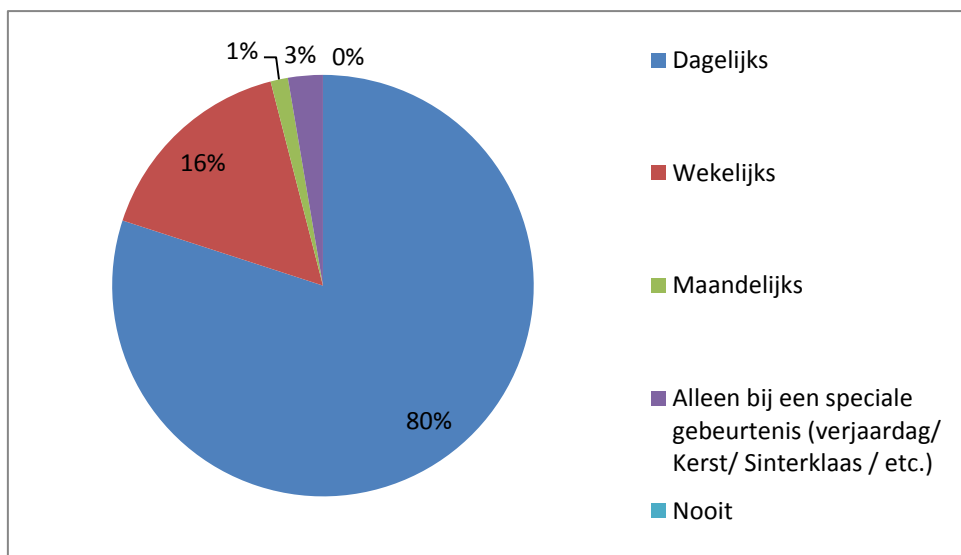
Figuur 11: Gemeente Goes

2. Ik werk op de / het:

Figuur 12: Resultaten enquêtevraag 2

3. Hoe vaak zet u muziekactiviteiten in op uw groep:

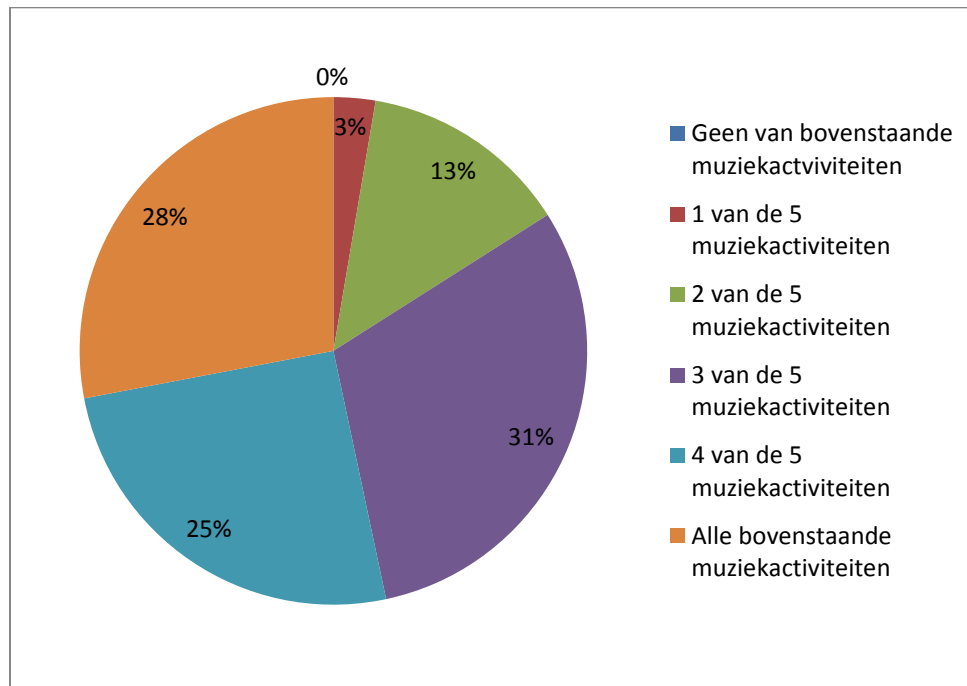

Figuur 13: Resultaten enquêtevraag 3

4. Welke muziekactiviteiten doet u op dit moment?

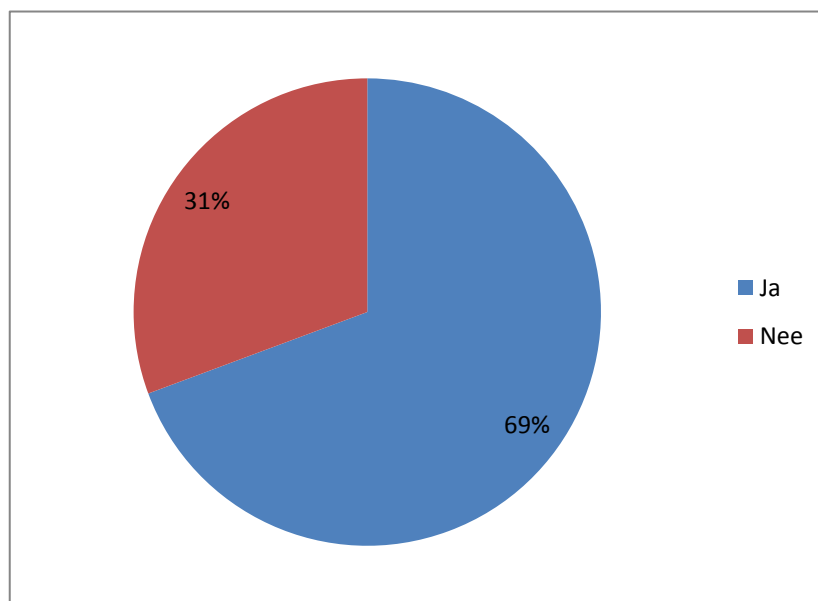
Muziekactiviteiten zijn:

- Het zingen van liedjes
- Luisteren naar muziek
- Het maken van muziek
- Bewegen op muziek
- Gebruik maken van muziekinstrumenten

Figuur 14: Resultaten enquêtevraag 4

5. Luistert u met de kinderen wel eens bewust naar muziek (niet als achtergrondmuziek) ?

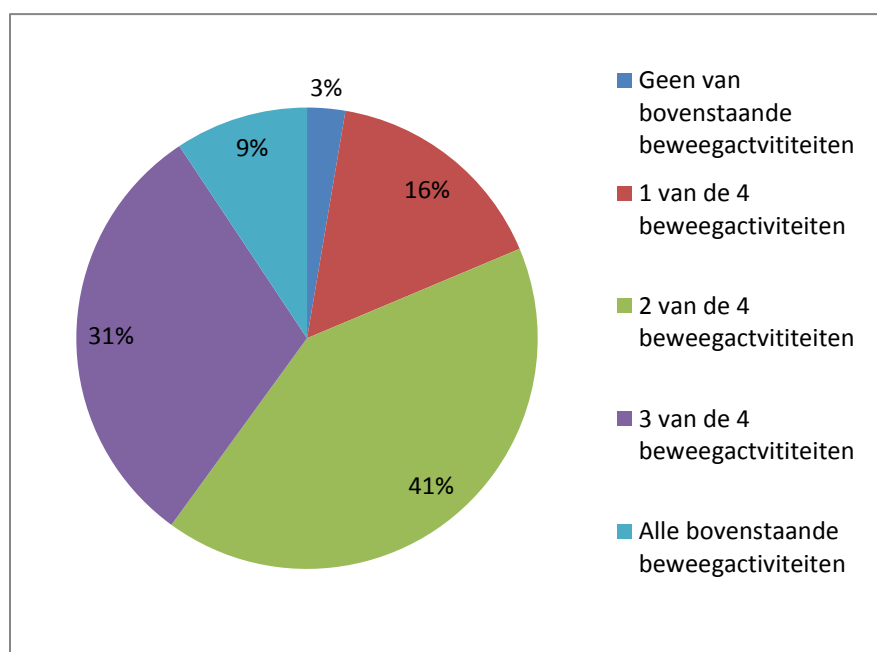

Figuur 15: Resultaten enquêtevraag 5

6. Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?

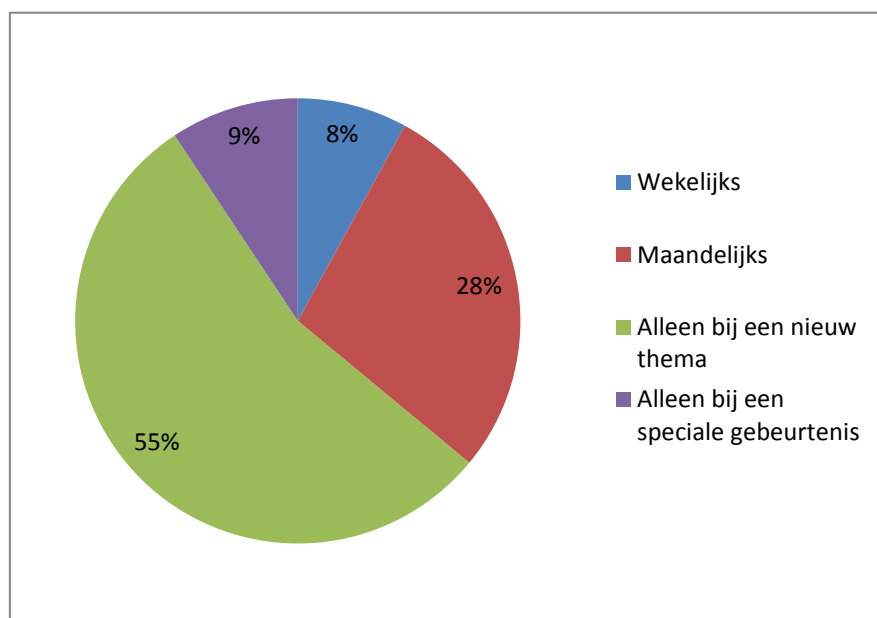
Een beweegactiviteit op muziek kan op verschillende manieren:

- Bewegen op klank-of-ritme aspecten (bijv. slaan op een trom: hard stampen, triangel: op de tenen lopen)
- Bewegen met materialen (bijv. met linten)
- Het zingen van speelliedjes (liedjes met vaste bewegingen bijv. 'Wij maken een kringetje')
- Vrij op muziek bewegen

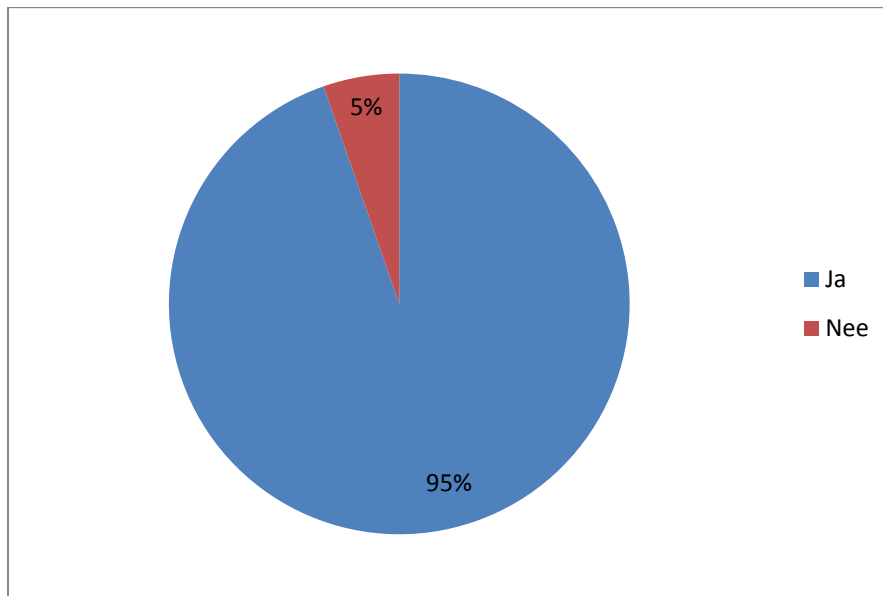
Figuur 16: Resultaten enquêtevraag 6

7. Hoe vaak leert u de kinderen in uw groep nieuwe liedjes aan?

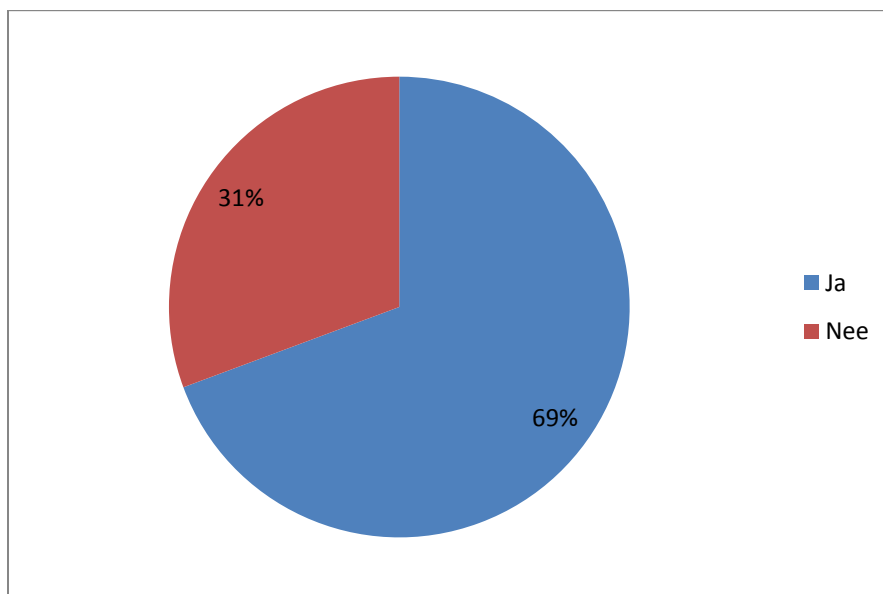
Figuur 17: Resultaten enquêtevraag 7

8. Gebruikt u tijdens een thema muzikale activiteiten?

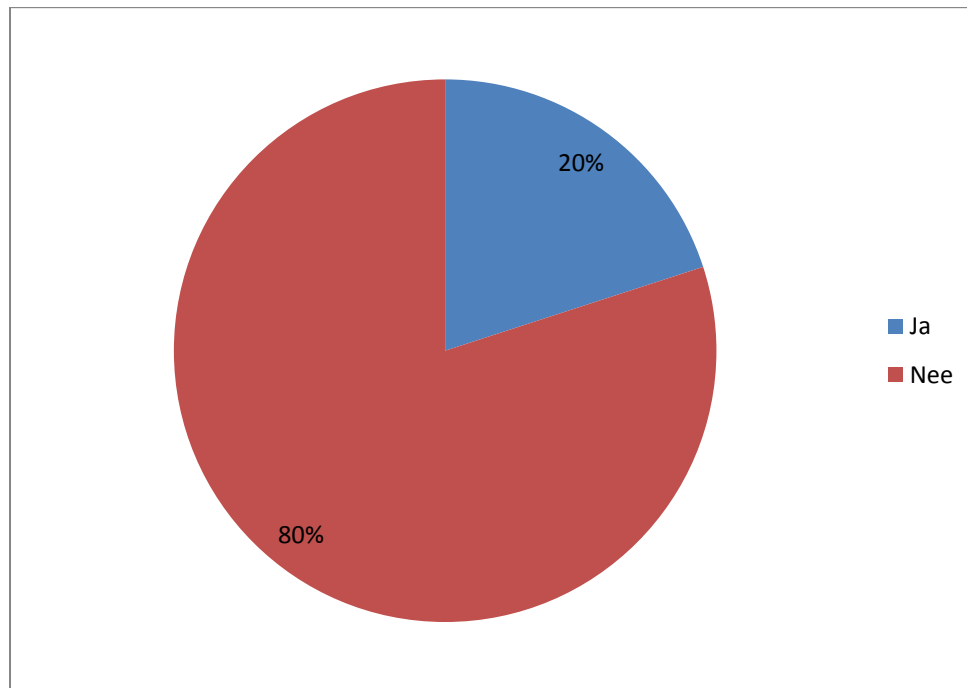
Figuur 18: Resultaten enquêtevraag 8

9. Is muziek een onderdeel van uw themaplanning?

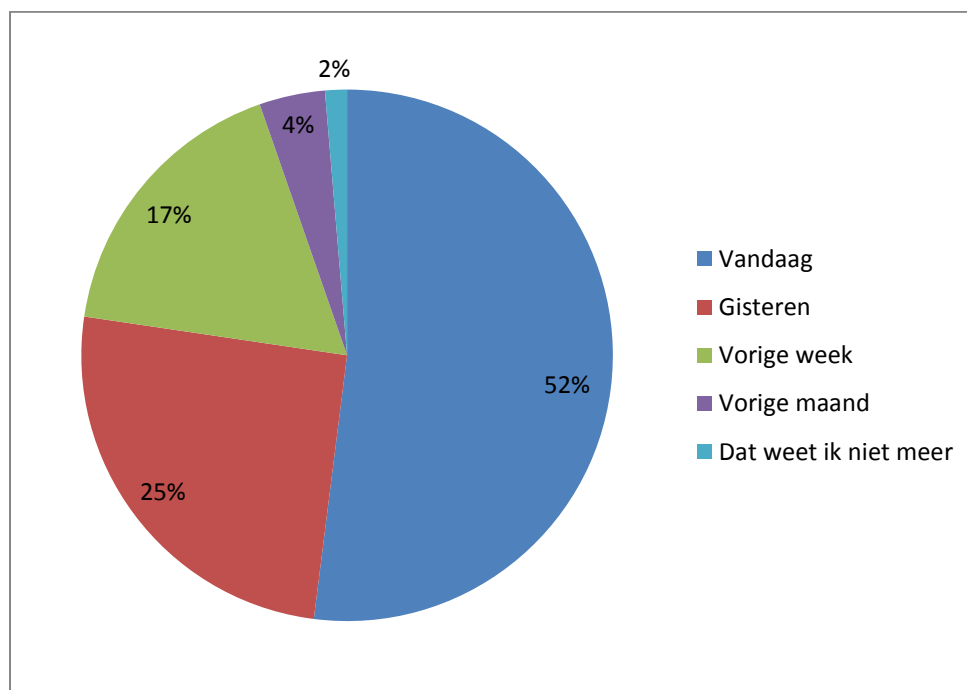
Figuur 19: Resultaten enquêtevraag 9

10. Zet u wel eens klassieke muziek op om rust te creëren in de groep?

Figuur 20: Resultaten enquêtevraag 10

11. Wanneer heeft u voor het laatst een muzikale activiteiten gedaan met uw groep?

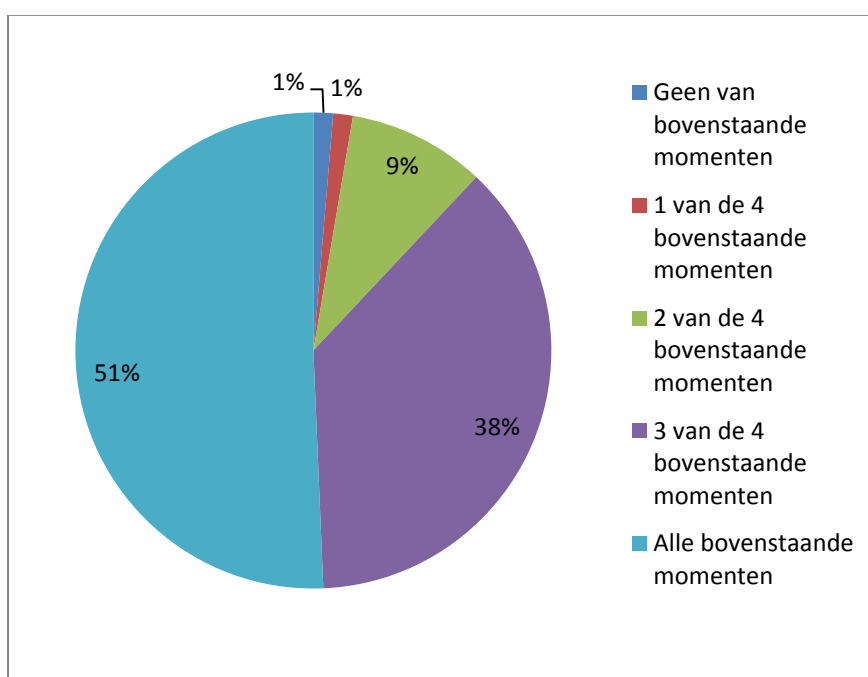
Figuur 21: Resultaten enquêtevraag 11

12. Muzikale activiteiten kun je op verschillende momenten op een dag inzetten.

Bijvoorbeeld:

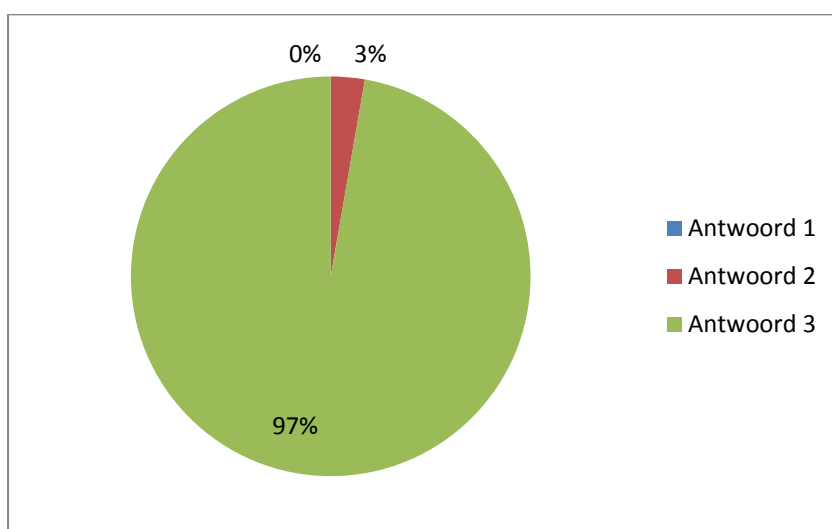
- *Rituelen (bijv. opruimen)*
- *Dag opening/sluiting*
- *Thema's*
- *Spontane muziekactiviteiten*

Ik zet muzikale activiteiten in bij:

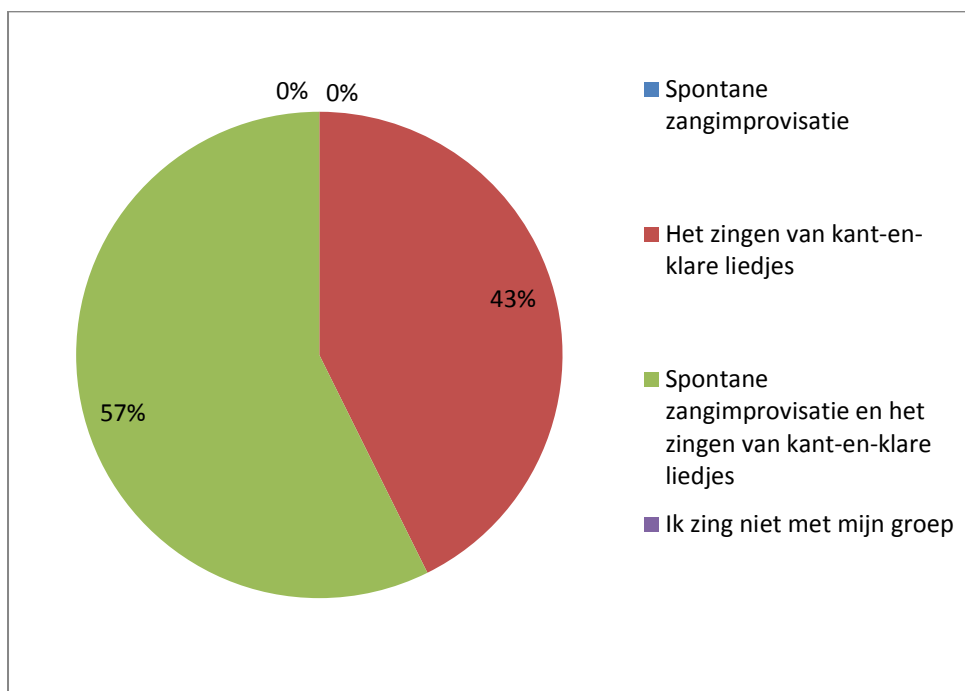
Figuur 22: Resultaten enquêtevraag 12

13. Muziek draagt bij aan:

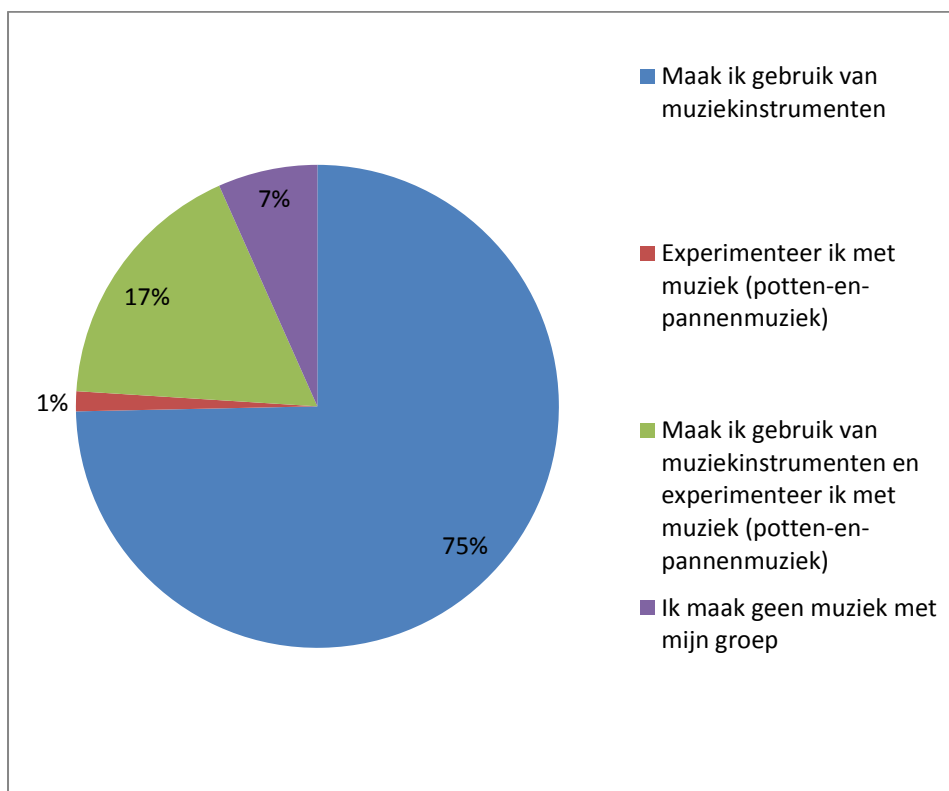
Figuur 23: Resultaten enquêtevraag 13

14. Als ik zing in de groep, maak ik gebruik van:

Figuur 24: Resultaten enquêtevraag 14

15. Als ik muziek maak in de groep, dan:

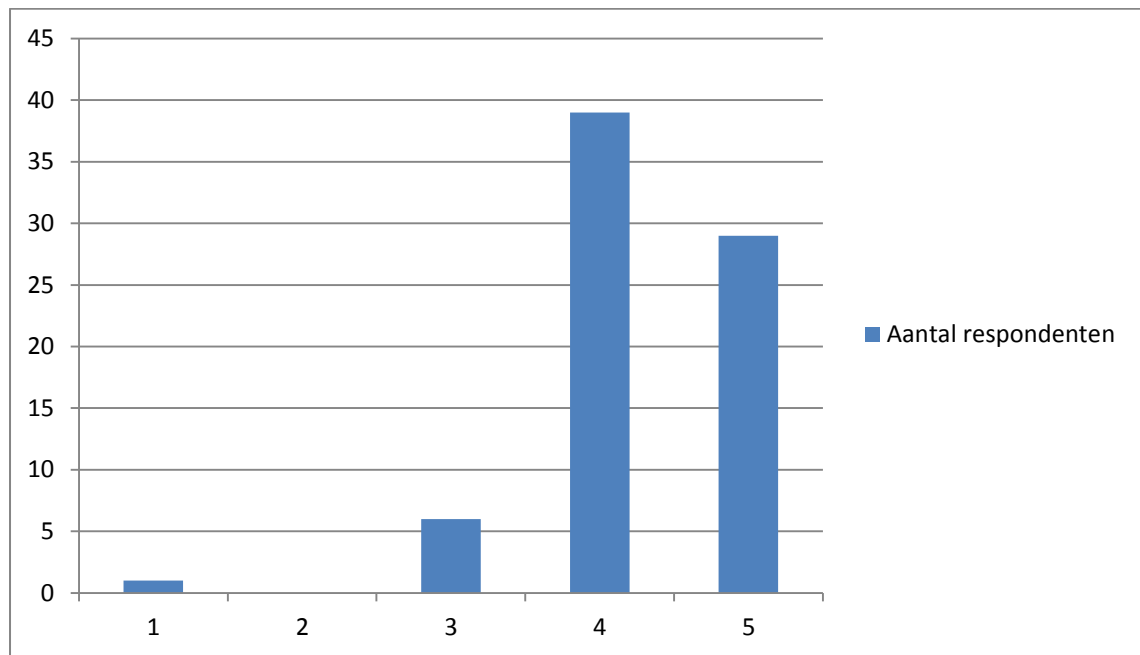

Figuur 25: Resultaten enquêtevraag 15

16. Hoe enthousiast bent u om muziekactiviteiten met de kinderen te doen?

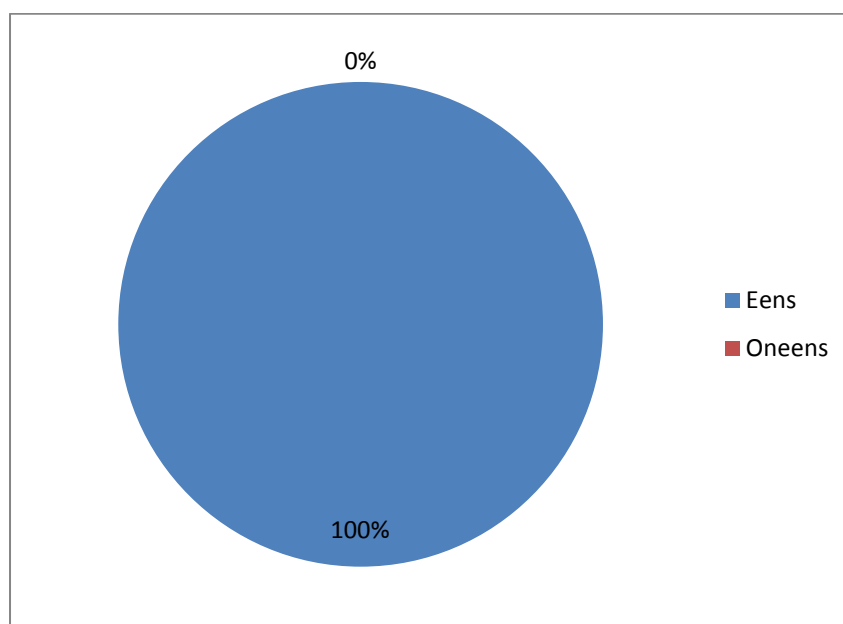
Cijfer 1: Ik vind het helemaal niet leuk om muziekactiviteiten met de kinderen te doen.

Cijfer 5: Ik vind het ontzettend leuk om muziekactiviteiten met de kinderen te doen.

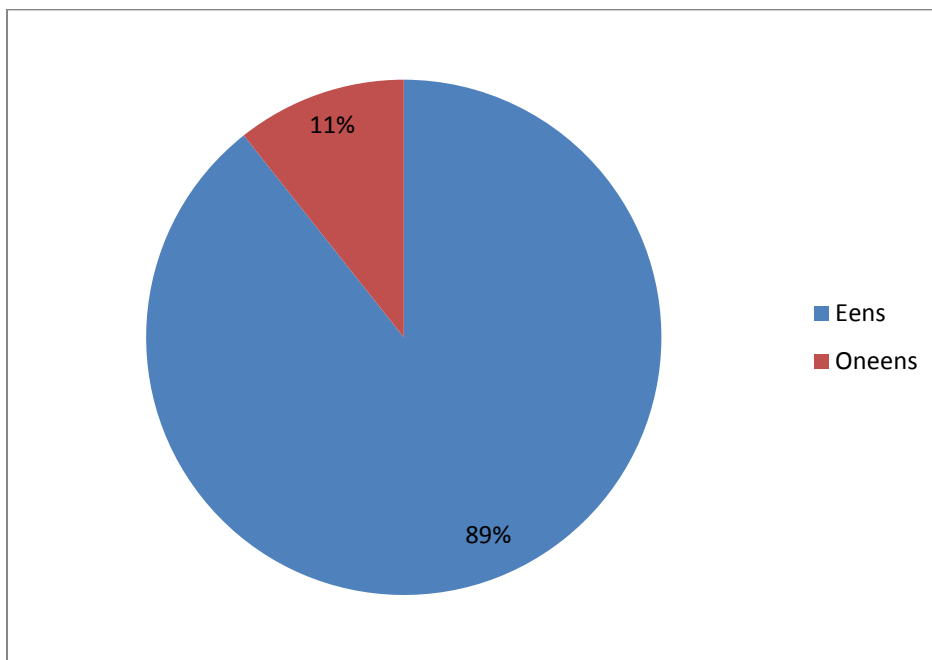
Figuur 26: Resultaten enquêtevraag 16

17. Muziekactiviteiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind

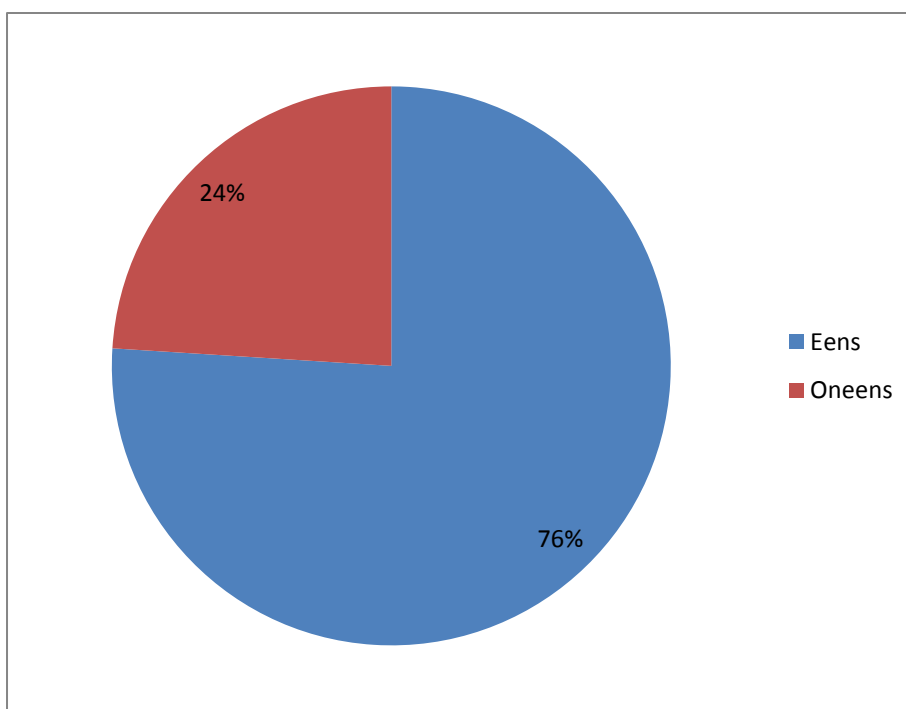
Figuur 27: Resultaten enquêtevraag 17

18. Ik voel mij bekwaam genoeg om muzikale activiteiten in te zetten op de groep.

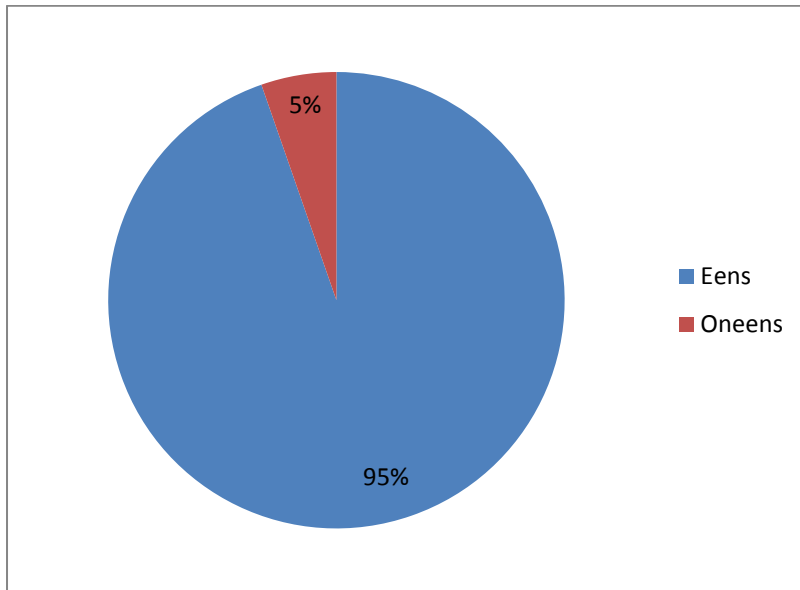
Figuur 28: Resultaten enquêtevraag 18

19. Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren.

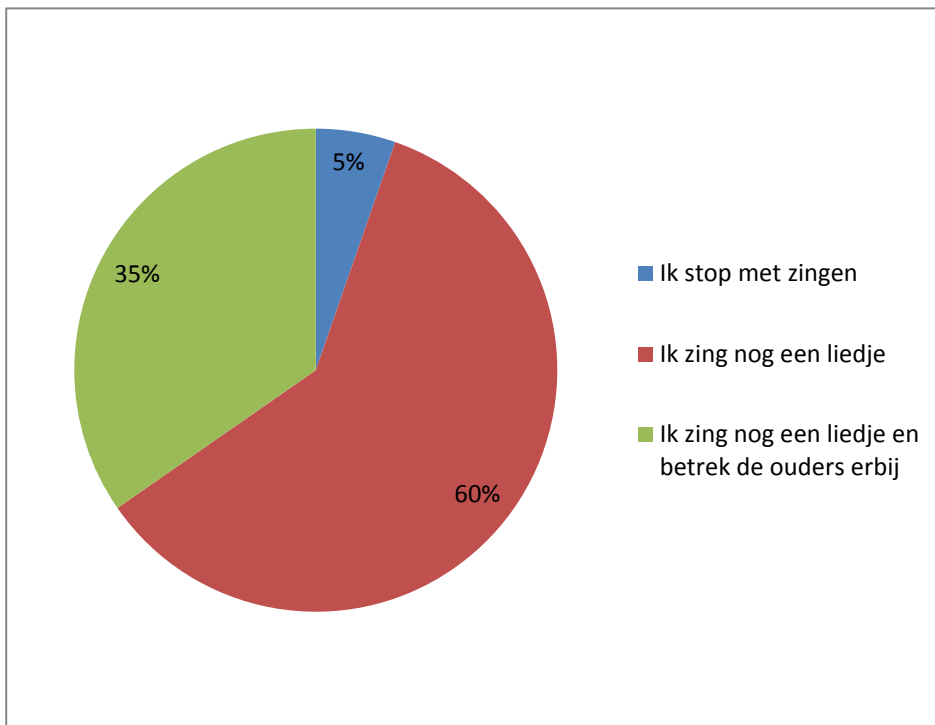
Figuur 29: Resultaten enquêtevraag 19

20. Het pedagogisch klimaat op de groep biedt mij voldoende veiligheid om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren.

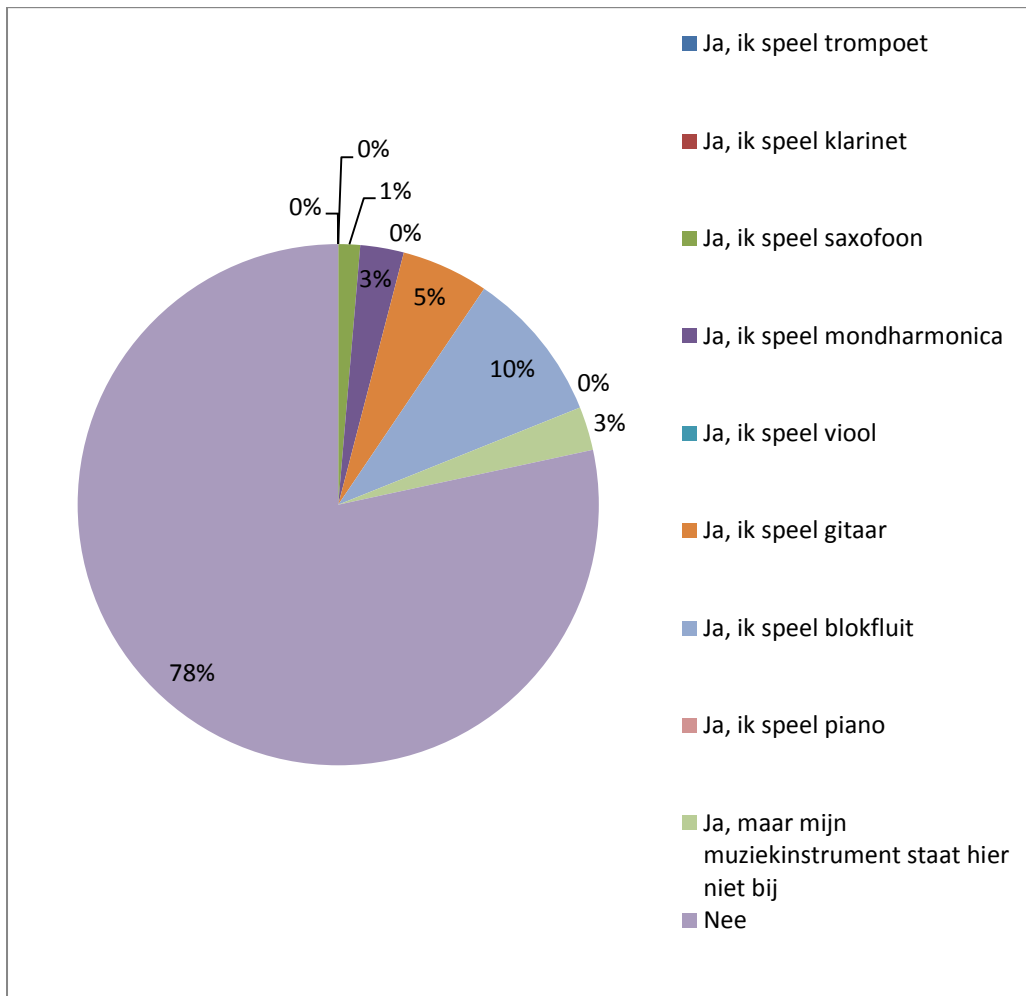
Figuur 30: Resultaten enquêtevraag 20

21. Tijdens het zingen van een liedje komen er ouders binnen. Wat doet u?

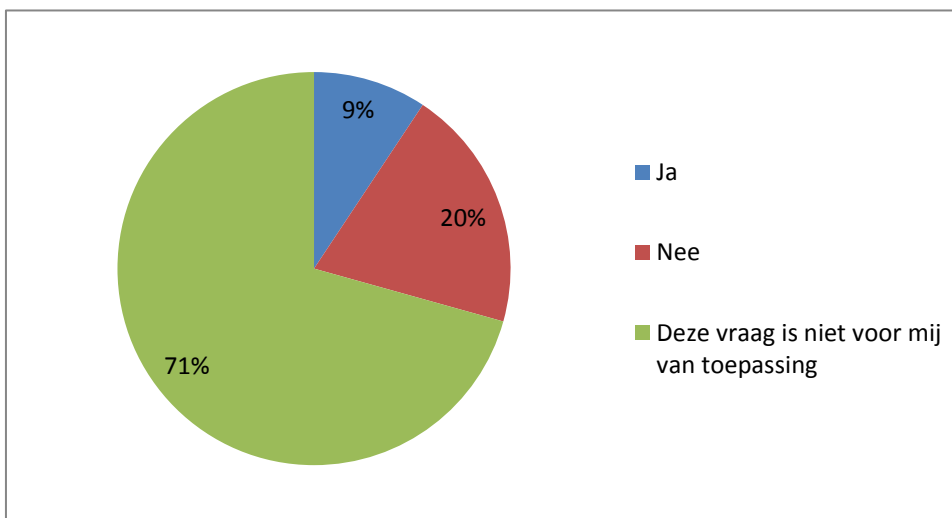
Figuur 31: Resultaten enquêtevraag 21

22. Bespeelt u zelf een muziekinstrument?

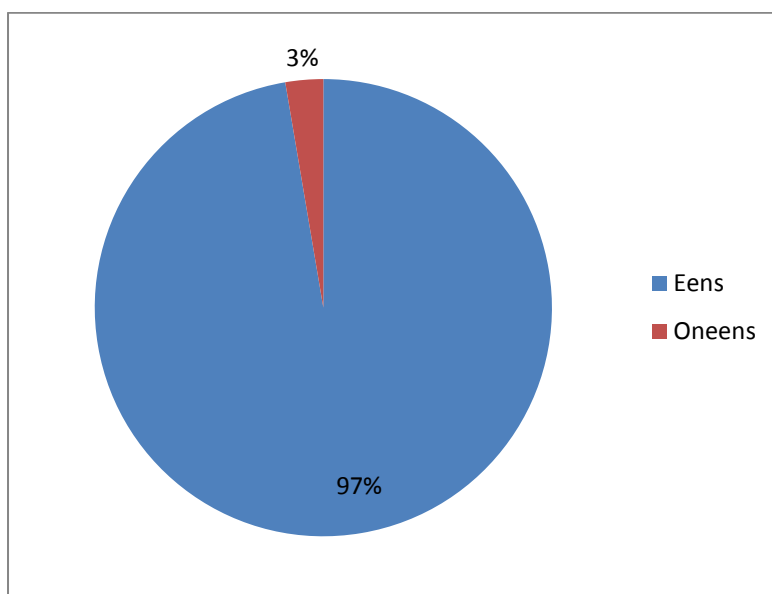
Figuur 32: Resultaten enquêtevraag 22

23. Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?

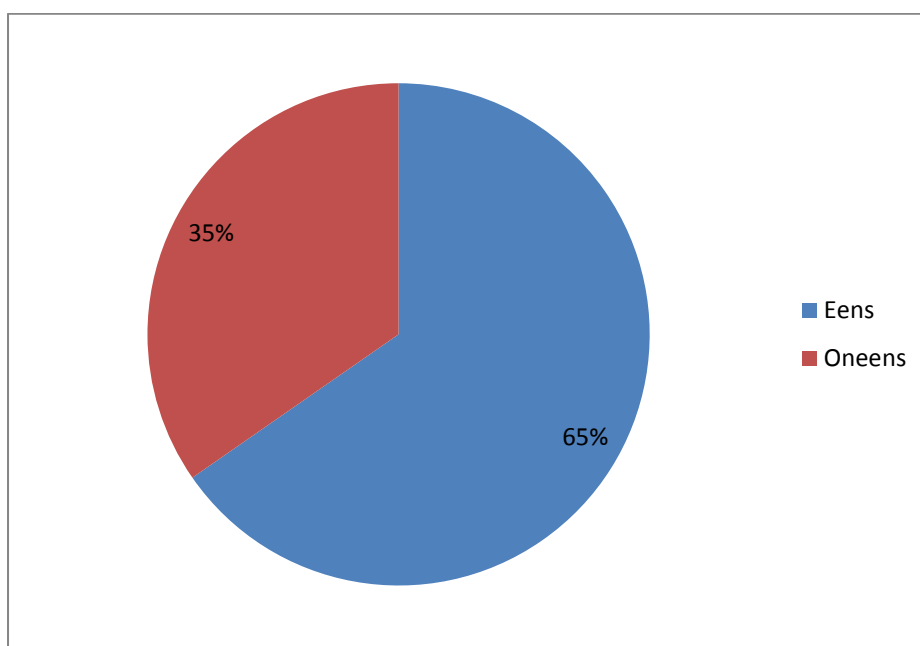
Figuur 33: Resultaten enquêtevraag 23

24. Ik vind het geen probleem als mijn collega's mij kunnen horen als ik liedjes zing met de kinderen

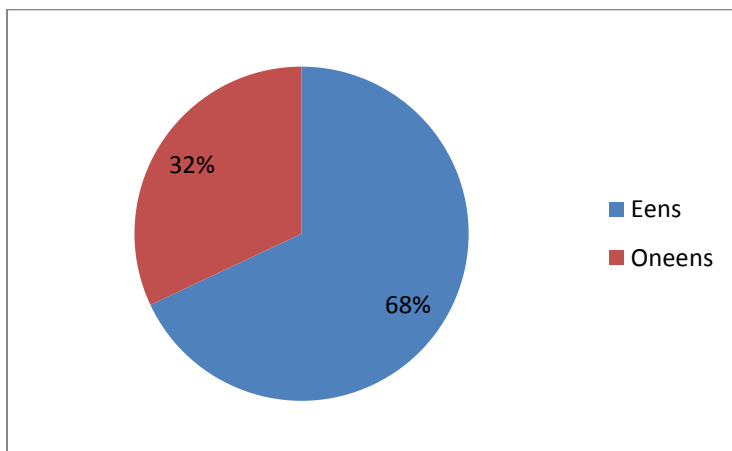
Figuur 34: Resultaten enquêtevraag 24

25. Ik zet voldoende muzikale activiteiten in op mijn groep

Figuur 35: Resultaten enquêtevraag 25

26. Ik zou graag meer muzikale activiteiten in willen zetten op mijn groep

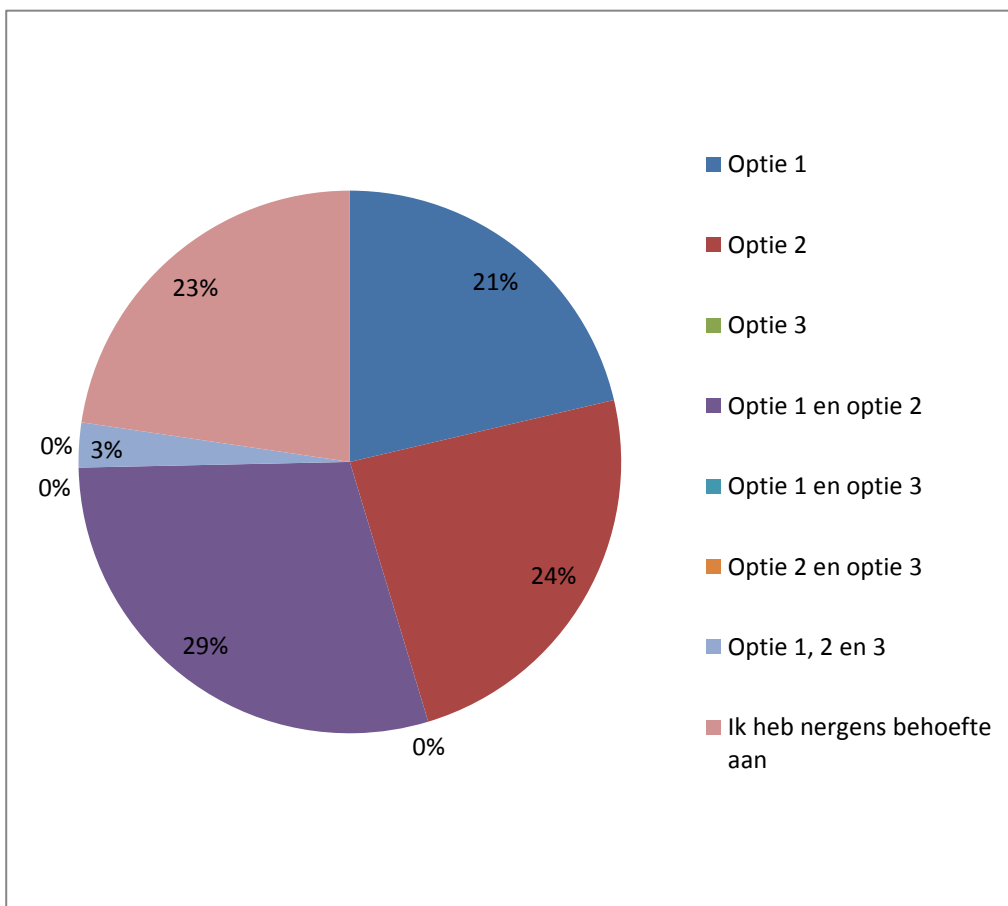
Figuur 36: Resultaten enquêtevraag 26

27. Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep heb ik behoefte aan:

Optie 1: Praktische handvatten

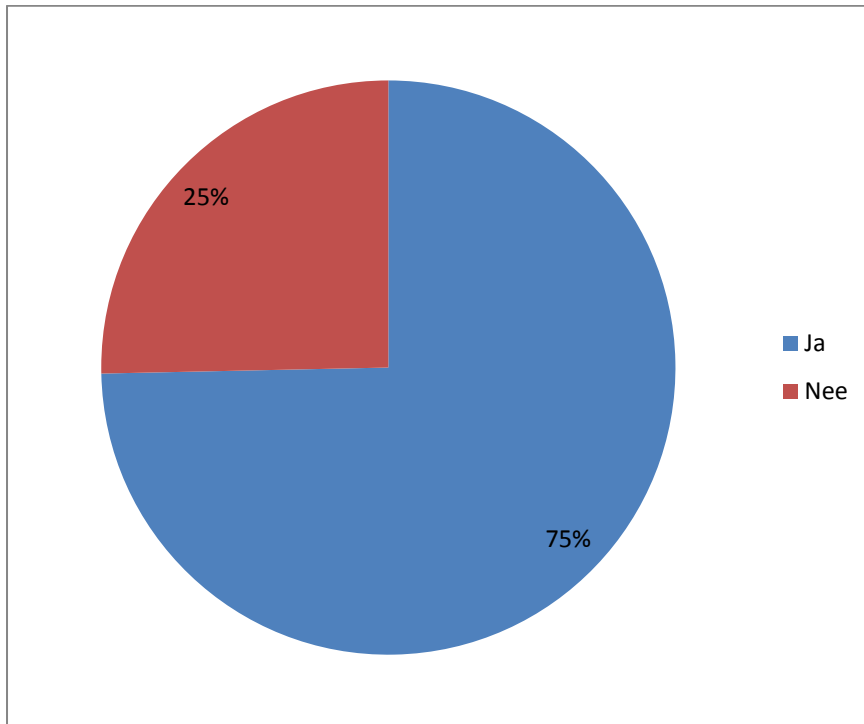
Optie 2: Coaching (training/workshop)

Optie 3: Begeleiding (van de pedagogisch specialist)

Figuur 37: Resultaten enquêtevraag 27

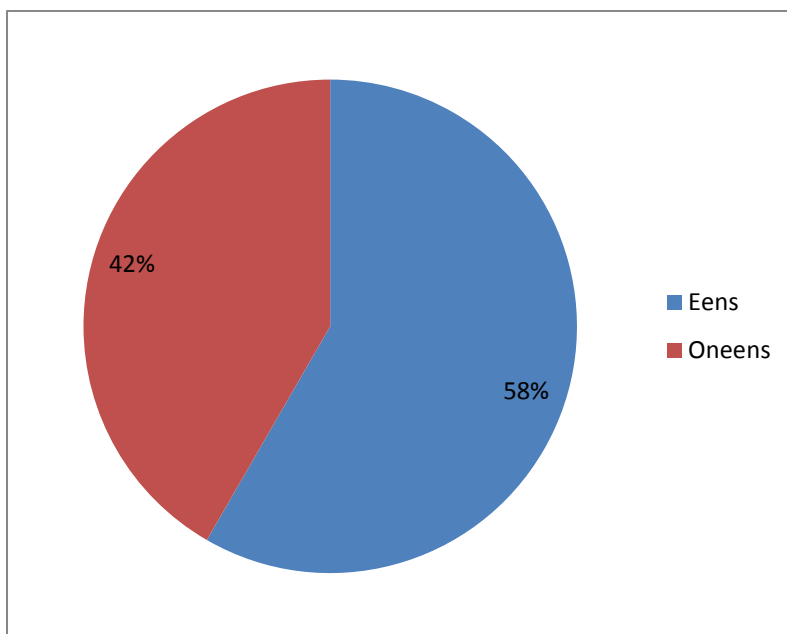
28. Als er een workshop/training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden

Figuur 38: Resultaten enquetevraag 28

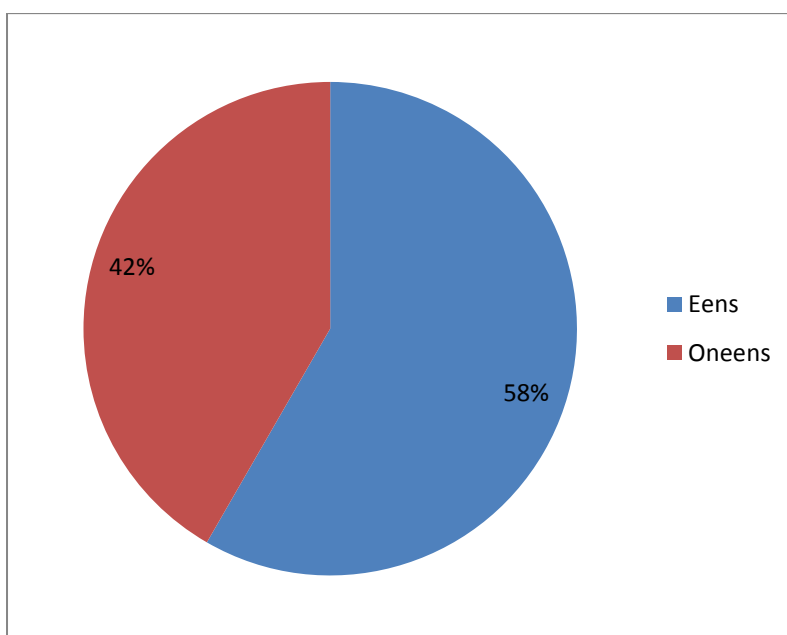
~Vraag 29 t/m 32 zijn alleen bedoeld voor de pedagogisch specialisten~

29. Ik voel mij voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten

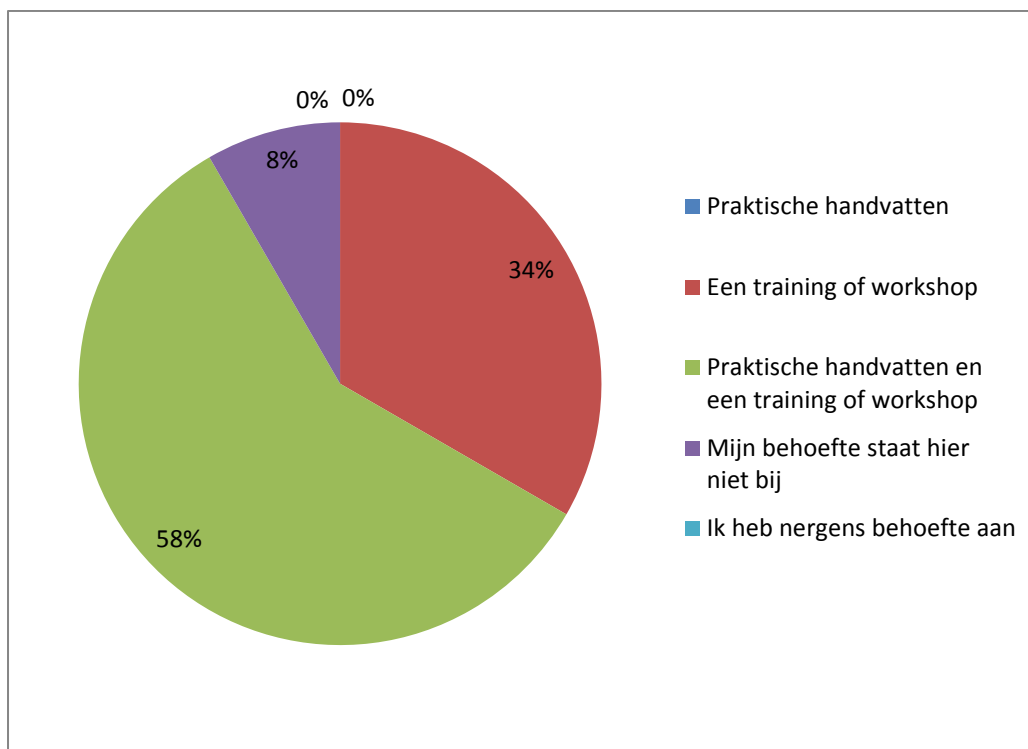
Figuur 39: Resultaten enquêtevraag 29

30. Ik beschik over voldoende muzikaliteit om de pedagogisch medewerkers te coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten

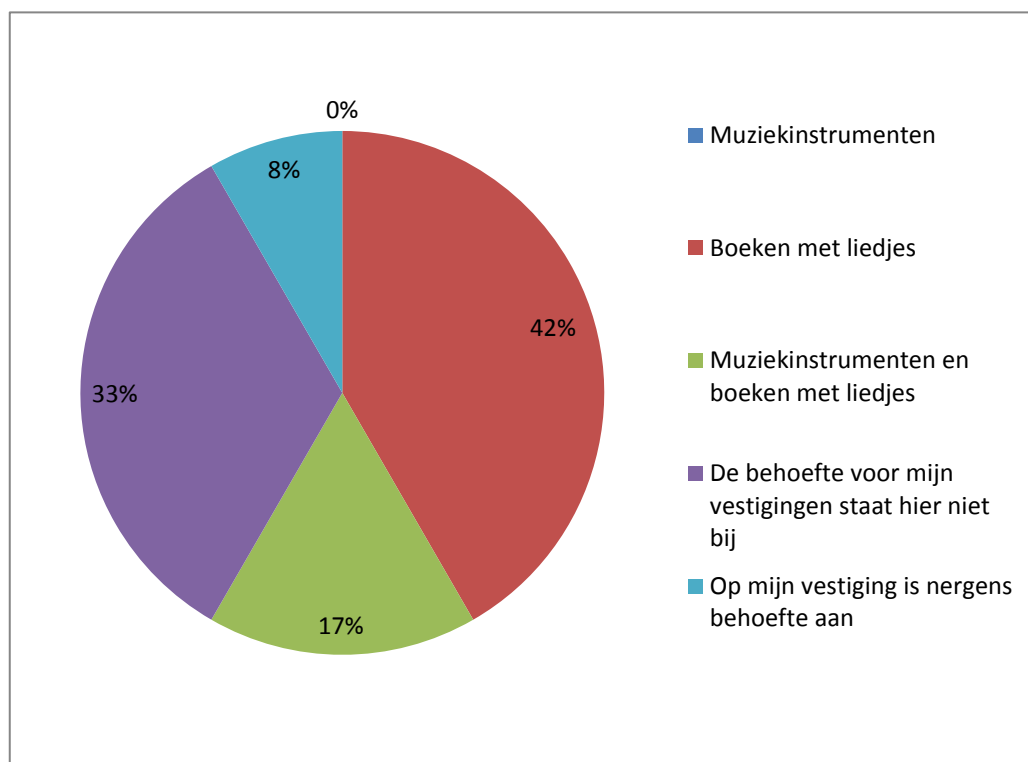
Figuur 40: Resultaten enquêtevraag 30

31. Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen en begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heb ik behoefte aan:

Figuur 41: Resultaten enquêtevraag 31

32. Om op mijn vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren is er behoefte aan:

Figuur 42: Resultaten enquêtevraag 32

Bijlage V: Cronbach's Alpha score gehele enquête

Gehele enquête

Case Processing Summary

	N	%
Cases Valid	75	100,0
Excluded ^a	0	,0
Total	75	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,053	32

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?	3,2933	,96944	75
Hoe vaak leert u de kinderen in uw groep nieuwe liedjes aan?	2,6533	,76217	75
Gebruikt u tijdens een thema muzikale activiteiten?	1,0533	,22621	75
Is muziek een onderdeel van uw themaplanning?	1,3067	,46421	75
Zet u wel eens klassieke muziek op om rust te creëren in de groep?	1,8000	,40269	75
Wanneer heeft u voor het laatst een muzikale activiteit gedaan met uw groep?	1,7733	,96665	75
Ik zet muzikale activiteiten in bij	4,3467	,81362	75
Welk antwoord is juist?	3,0000	,23250	75
Als ik zing in de groep, maak ik gebruik van:	2,5733	,49792	75
Als ik muziek maak in de groep, dan:	1,5600	1,00324	75
Hoe enthousiast bent u om muziekactiviteiten met de kinderen te doen?	4,2667	,72286	75
Muziekactiviteiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind.	1,0000	,00000	75
Ik voel mij bekwaam genoeg om muzikale activiteiten in te zetten op de groep.	1,1067	,31077	75
Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren	1,2400	,42996	75
Het pedagogisch klimaat op de groep biedt mij voldoende veiligheid om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren.	1,0533	,22621	75
Tijdens het zingen van een liedje komen er ouders binnen. Wat doet u?	2,2933	,56409	75
Bespeelt u zelf een muziekinstrument?	9,2267	1,66501	75

Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?	2,6800	,61863	75
Ik vind het geen probleem als mijn collega's mij kunnen horen als ik liedjes zing met de kinderen.	1,0267	,16219	75
Ik zet voldoende muzikale activiteiten in op mijn groep.	1,3467	,47911	75
Ik zou graag meer muzikale activiteiten in willen zetten op mijn groep.	1,3200	,46962	75
Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep heb ik behoefte aan:	3,8667	2,61148	75
Als er een workshop / training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden:	1,2533	,43785	75
Ik voel mij voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	2,7467	,61717	75
Ik beschik over voldoende muzikaliteit om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	2,7467	,61717	75
Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heb ik behoefte aan:	5,4800	1,22320	75
Om op mijn vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren is er behoefte aan:	5,5333	1,15470	75
Ik werk op de volgende vestiging:	27,8933	14,14173	75
Ik werk op de/het	1,4533	,50117	75
Hoe vaak zet u muziekactiviteiten in op uw groep?	1,2667	,62240	75
Welke muziekactiviteiten doet u op dit moment?	4,6267	1,11226	75
Luistert u met de kinderen wel eens bewust naar muziek (niet als achtergrondmuziek)?	1,3067	,46421	75

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?	104,8000	234,784	-,047	,059
Hoe vaak leert u de kinderen in uw groep nieuwe liedjes aan?	105,4400	237,412	-,156	,068
Gebruikt u tijdens een thema muzikale activiteiten?	107,0400	234,363	-,012	,053
Is muziek een onderdeel van uw themaplanning?	106,7867	236,278	-,152	,062
Zet u wel eens klassieke muziek op om rust te creëren in de groep?	106,2933	233,048	,091	,048
Wanneer heeft u voor het laatst een muzikale activiteit gedaan met uw groep?	106,3200	234,653	-,042	,058
Ik zet muzikale activiteiten in bij	103,7467	234,570	-,036	,057
Welk antwoord is juist?	105,0933	234,248	,004	,053
Als ik zing in de groep, maak ik gebruik van:	105,5200	234,739	-,043	,056
Als ik muziek maak in de groep, dan:	106,5333	232,198	,037	,048

Hoe enthousiast bent u om muziekactiviteiten met de kinderen te doen?	103,8267	237,686	-,174	,069
Muziekactiviteiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind.	107,0933	234,329	,000	,053
Ik voel mij bekwaam genoeg om muzikale activiteiten in te zetten op de groep.	106,9867	233,121	,117	,048
Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren	106,8533	231,721	,185	,043
Het pedagogisch klimaat op de groep biedt mij voldoende veiligheid om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren.	107,0400	234,552	-,040	,054
Tijdens het zingen van een liedje komen er ouders binnen. Wat doet u?	105,8000	235,297	-,074	,058
Bespeelt u zelf een muziekinstrument?	98,8667	230,631	,018	,050
Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?	105,4133	233,516	,023	,051
Ik vind het geen probleem als mijn collega's mij kunnen horen als ik liedjes zing met de kinderen.	107,0667	234,441	-,028	,053
Ik zet voldoende muzikale activiteiten in op mijn groep.	106,7467	231,813	,157	,043
Ik zou graag meer muzikale activiteiten in willen zetten op mijn groep.	106,7733	233,610	,035	,051
Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep heb ik behoefte aan:	104,2267	221,907	,072	,030
Als er een workshop / training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden:	106,8400	231,623	,189	,042
Ik voel mij voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	105,3467	231,419	,135	,042
Ik beschik over voldoende muzikaliteit om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	105,3467	231,500	,130	,043
Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heb ik behoefte aan:	102,6133	230,619	,060	,044
Om op mijn vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren is er behoefte aan:	102,5600	232,277	,020	,050
Ik werk op de volgende vestiging:	80,2000	24,649	,069	,096
Ik werk op de/het	106,6400	232,747	,087	,047
Hoe vaak zet u muziekactiviteiten in op uw groep?	106,8267	232,929	,053	,049
Welke muziekactiviteiten doet u op dit moment?	103,4667	233,793	-,021	,056
Luistert u met de kinderen wel eens bewust naar muziek (niet als achtergrondmuziek)?	106,7867	231,738	,168	,043

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
108,0933	234,329	15,30781	32

Bijlage VI: Cronbach's Alpha algemene vragen

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	75	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	75	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,017	9

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Ik werk op de volgende vestiging:	27,8933	14,14173	75
Ik werk op de/het	1,4533	,50117	75
Hoe vaak zet u muziekactiviteiten in op uw groep?	1,2667	,62240	75
Hoe vaak leert u de kinderen in uw groep nieuwe liedjes aan?	2,6533	,76217	75
Wanneer heeft u voor het laatst een muzikale activiteit gedaan met uw groep?	1,7733	,96665	75
Welk antwoord is juist?	3,0000	,23250	75
Muziekactiviteiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind.	1,0000	,00000	75
Bespeelt u zelf een muziekinstrument?	9,2267	1,66501	75
Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?	2,6800	,61863	75

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik werk op de volgende vestiging:	23,0533	7,781	,010	,355
Ik werk op de/het	49,4933	206,064	,154	,005
Hoe vaak zet u muziekactiviteiten in op uw groep?	49,6800	207,004	,064	,011
Hoe vaak leert u de kinderen in uw groep nieuwe liedjes aan?	48,2933	210,697	-,124	,032
Wanneer heeft u voor het laatst een muzikale activiteit gedaan met uw groep?	49,1733	206,497	,040	,012
Welk antwoord is juist?	47,9467	208,484	,000	,017
Muziekactiviteiten zijn belangrijk voor de ontwikkeling van een kind.	49,9467	208,538	,000	,017
Bespeelt u zelf een muziekinstrument?	41,7200	202,691	,065	,001
Gebruikt u uw muziekinstrument wel eens in de groep?	48,2667	207,360	,045	,013

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
50,9467	208,538	14,44083	9

Bijlage VII: Cronbach's Alpha score deelvraag 1

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	75	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	75	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,341	6

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Welke muziekactiviteiten doet u op dit moment?	4,6267	1,11226	75
Luistert u met de kinderen wel eens bewust naar muziek (niet als achtergrondmuziek)?	1,3067	,46421	75
Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?	3,2933	,96944	75
Gebruikt u tijdens een thema muzikale activiteiten?	1,0533	,22621	75
Is muziek een onderdeel van uw themaplanning?	1,3067	,46421	75
Zet u wel eens klassieke muziek op om rust te creëren in de groep?	1,8000	,40269	75

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Welke muziekactiviteiten doet u op dit moment?	8,7600	1,644	,372	,046
Luistert u met de kinderen wel eens bewust naar muziek (niet als achtergrondmuziek)?	12,0800	3,669	,033	,362
Welke beweegactiviteiten op muziek doet u op dit moment op uw groep?	10,0933	2,194	,282	,178
Gebruikt u tijdens een thema muzikale activiteiten?	12,3333	3,658	,271	,303
Is muziek een onderdeel van uw themaplanning?	12,0800	3,696	,018	,369
Zet u wel eens klassieke muziek op om rust te creëren in de groep?	11,5867	3,732	,031	,359

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
13,3867	3,943	1,98571	6

Bijlage VIII: Cronbach's Alpha score deelvraag 2

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	75	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	75	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,051	10

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Ik zet muzikale activiteiten in bij	4,3467	,81362	75
Als ik zing in de groep, maak ik gebruik van:	2,5733	,49792	75
Als ik muziek maak in de groep, dan:	1,5600	1,00324	75
Hoe enthousiast bent u om muziekactiviteiten met de kinderen te doen?	4,2667	,72286	75
Ik voel mij bekwaam genoeg om muzikale activiteiten in te zetten op de groep.	1,1067	,31077	75
Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren	1,2400	,42996	75
Het pedagogisch klimaat op de groep biedt mij voldoende veiligheid om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren.	1,0533	,22621	75
Tijdens het zingen van een liedje komen er ouders binnen. Wat doet u?	2,2933	,56409	75
Ik vind het geen probleem als mijn collega's mij kunnen horen als ik liedjes zing met de kinderen.	1,0267	,16219	75
Ik zet voldoende muzikale activiteiten in op mijn groep.	1,3467	,47911	75

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik zet muzikale activiteiten in bij	16,4667	2,468	,147	-,098 ^a
Als ik zing in de groep, maak ik gebruik van:	18,2400	2,888	,218	-,082 ^a
Als ik muziek maak in de groep, dan:	19,2533	1,786	,266	-,348 ^a
Hoe enthousiast bent u om muziekactiviteiten met de kinderen te doen?	16,5467	3,143	-,063	,115
Ik voel mij bekwaam genoeg om muzikale activiteiten in te zetten op de groep.	19,7067	3,588	-,153	,106
Ik vind dat ik over voldoende muzikaliteit beschik om met de kinderen muzikale activiteiten uit te voeren	19,5733	3,843	-,310	,200
Het pedagogisch klimaat op de groep biedt mij voldoende veiligheid om muzikale activiteiten met de kinderen uit te voeren.	19,7600	3,644	-,220	,108
Tijdens het zingen van een liedje komen er ouders binnen. Wat doet u?	18,5200	2,658	,287	-,156 ^a
Ik vind het geen probleem als mijn collega's mij kunnen horen als ik liedjes zing met de kinderen.	19,7867	3,630	-,244	,096
Ik zet voldoende muzikale activiteiten in op mijn groep.	19,4667	3,739	-,250	,187

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
20,8133	3,505	1,87222	10

Bijlage IX: Cronbach's Alpha score deelvraag 3

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	75	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	75	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,303	3

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Ik zou graag meer muzikale activiteiten in willen zetten op mijn groep.	1,3200	,46962	75
Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep heb ik behoefte aan:	3,8667	2,61148	75
Als er een workshop / training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden:	1,2533	,43785	75

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik zou graag meer muzikale activiteiten in willen zetten op mijn groep.	5,1200	7,837	,382	,211
Om meer muzikale activiteiten in te zetten op de groep heb ik behoefte aan:	2,5733	,464	,499	,224
Als er een workshop / training zou komen over muziek in de groep zou ik mij hiervoor aanmelden:	5,1867	7,992	,354	,238

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
6,4400	9,061	3,01007	3

Bijlage X: Cronbach's Alpha score deelvraag 4

Case Processing Summary

		N	%
Cases	Valid	75	100,0
	Excluded ^a	0	,0
	Total	75	100,0

a. Listwise deletion based on all variables in the procedure.

Reliability Statistics

Cronbach's Alpha	N of Items
,945	4

Item Statistics

	Mean	Std. Deviation	N
Ik voel mij voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	2,7467	,61717	75
Ik beschik over voldoende muzikaliteit om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	2,7467	,61717	75
Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heb ik behoefte aan:	5,4800	1,22320	75
Om op mijn vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren is er behoefte aan:	5,5333	1,15470	75

Item-Total Statistics

	Scale Mean if Item Deleted	Scale Variance if Item Deleted	Corrected Item-Total Correlation	Cronbach's Alpha if Item Deleted
Ik voel mij voldoende bekwaam om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	13,7600	8,509	,957	,934
Ik beschik over voldoende muzikaliteit om de pedagogisch medewerkers te coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten.	13,7600	8,509	,957	,934
Om de pedagogisch medewerkers op een effectieve manier te kunnen coachen/begeleiden op het gebied van muzikale activiteiten heb ik behoefte aan:	11,0267	5,405	,955	,919
Om op mijn vestigingen meer muzikale activiteiten te kunnen uitvoeren is er behoefte aan:	10,9733	5,837	,926	,920

Scale Statistics

Mean	Variance	Std. Deviation	N of Items
16,5067	12,334	3,51204	4

Bijlage XI: Behoeften en wensen van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten

Behoeften en wensen van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten

Het zou leuk zijn om meer kinder cd'tjes op de groep te hebben. Of een box waar je Spotify op aan kunt sluiten.

Een thema muziek zou leuk zijn

Het zou erg leuk en leerzaam zijn als er workshops over muziek en bewegen op muziek enz. gegeven zouden worden. Wat is er allemaal mogelijk binnen muziek! Hier kan veel meer uitgehaald worden ten opzichte van de verschillende ontwikkelingsgebieden.

Behoefte aan muziekboxjes voor aan de tablet.

Luidsprekers voor de iPad.

Het zou erg leuk zijn als er in iedere locatie een soort van klankbord komt zodat alle instrumenten bij elkaar hangen en kinderen zelf spontaan muziek kunnen maken.

Ik zou veel meer kunnen als ik ook noten kon lezen en een instrument kon bespelen.

Graag handvaten om andere muziekactiviteiten te doen dan zingen, met instrumenten of dansen op muziek.

Er zijn muziekinstrumenten, maar aanbod zou diverser mogen zijn.

Ik zou het erg leuk vinden als er een workshop bewegen op muziek voor peuters zou komen.

Tabel 1: Behoeften en wensen van de pedagogisch medewerkers en pedagogisch specialisten

Bijlage XII: Beroepsproduct: Stappenplan Muziektassen

Kibeo maakt muziek!

Stappenplan Muziektassen

Inhoud Muziektassen

♪ Theorie over het belang van muziekactiviteiten op de groep

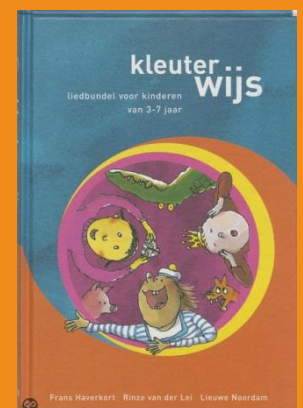
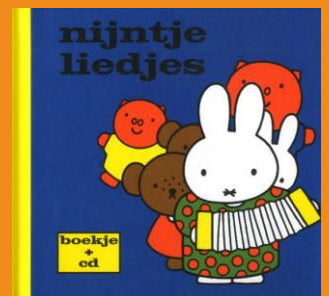
♪ Boxjes voor de iPad

♪ Boeken met liedjes

♪ Ideeën voor muziekactiviteiten

♪ Praktische handvatten
pedagogisch medewerker

♪ Praktische handvatten
pedagogisch specialist

Pilot

Muziektassen

Stap 1:

Een pilot van vier maanden met vijf muziektassen.

Stap 2:

Vijf muziektassen maken en instructie geven aan pedagogisch specialist.

Stap 3:

Pedagogisch specialist geeft uitleg aan pedagogisch medewerkers op zijn/haar vestigingen.

Stap 4:

Pedagogisch specialist evalueert na twee maanden met de pedagogisch medewerkers en geeft bevindingen door aan de afdeling VVE & pedagogiek.

Stap 5:

Na vier maanden evalueert de pedagogisch specialist nogmaals met de pedagogisch medewerkers en geeft bevindingen ook deze keer door aan de afdeling VVE & pedagogiek.

Stap 6:

De afdeling VVE & pedagogiek evalueert of de pilot een succes was en beslist of de muziektassen worden ingezet.

